

Návrh činností pro začleňování dětí do skupiny vrstevníků v mateřské škole

Lucie Helísková

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav školní pedagogiky
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Helisková**
Osobní číslo: **H16173**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Návrh činností pro začleňování dětí do skupiny vrstevníků
v mateřské škole**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o formování sociálních vztahů u dětí předkolního věku.
Vymezení teoretických východisek o sociálním vývoji, dynamice sociální skupiny a adaptačním procesu v mateřské škole.
Zpracování návrhu činností pro rozvíjení sociálních vztahů dětí v mateřské škole.
Ověření návrhu ve vybrané mateřské škole.
Zpracování doporučení pro praxi mateřské školy.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tiskárenská/elektronická

Seznam odborné literatury:

Bowlby, J. (2012). Odloučení: kritické období raného vztahu mezi matkou a dítětem. Praha: Portál.

Holeček, V. (2014). Psychologie v učitelství. Praha: Grada.

Jedlička, R. (2017). Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět sociálními obtížím. Praha: Grada.

Kodým, M. (2014). Metody rozvoje sociálních dovedností. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.

Průcha, J. (2016). Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků. Praha: Wolters Kluwer.

Swim, T. (2017). Infants and toddlers: caregiving and responsive curriculum development (Ninth edition). Boston: Cengage Learning.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. et Mgr. Viktor Pacholík, Ph.D.
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

10. října 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2019

Ve Zlíně dne 10. října 2018

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
alkankas

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
reditelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14. 12. 2018

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejněním autoritativních prací.

2) Výsoké školy nesdílejí své výsledky s jinými školami, organizacemi a veřejností, a jejich práva obhajoby, která vznikají v souvislosti s obhajobou, jsou v souladu s právní úpravou poskytnutými zákonem č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3.

(2) *Dizertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdaním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výtěžek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školní či vzdělávací zařízení, ať je-li založeno za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené zájemcem nebo studentem ze sítě školních nebo studijních podniků vyplývajících z jeho pracovního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školní či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odporčí-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat náhrady chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ústanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školního či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školní či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdětku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdětku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce má aplikační charakter a zabývá se návrhem činností vhodných k začleňování dětí do skupiny vrstevníků v mateřské škole. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy k tématu, mezi které patří socializace dítěte předškolního věku, školní třída jako sociální skupina a možnosti začleňování do skupiny vrstevníků v mateřské škole. V praktické části jsou zpracovány soubory aktivit, které jsou vytvořeny z různých aktivit pro děti předškolního věku. Cílem těchto souborů je rozvíjet komunikační kompetence, rozvoj sociálních vztahů a podpořit spolupráci ve skupině. Na základě provedené evaluace aktivit byla vypracována doporučení pro praxi mateřských škol.

Klíčová slova: adaptace, socializace, sociální skupina, školní třída, vrstevnická skupina

ABSTRACT

This bachelor's diploma thesis is of applications character and it deal with suggestion for peer group integration of child in nursery school. The main subject of theoretical section is the clarification of topic. The main topic are socialization preeschool children, school class as social group and possibilities for peer group integration of child in nursery school. In practical section of this thesis is consist of complex activities. Primary aims are develop communication skills, develop social relations and support cooperation in the group. This coeplex activities was evaluation and there is some recommended for nursery school.

Keywords: adaptation, socialization, social group, school class, peer group

Touto cestou bych chtěla poděkovat mému vedoucímu panu Mgr. Et Mgr. Viktoru Pacholíkovi, Ph. D. za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady a připomínky.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 SOCIALIZACE DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	11
1.1 OSOBNOSTNĚ – SOCIÁLNÍ VÝVOJ DÍTĚTE	11
1.2 SOCIALIZACE V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ	12
1.3 SOCIALIZACE V PODMÍNKÁCH MATEŘSKÉ ŠKOLY	16
1.4 ČINITELÉ NARUŠUJÍCÍ PROCES SOCIALIZACE.....	18
2 ŠKOLNÍ TŘÍDA JAKO SOCIÁLNÍ SKUPINA.....	20
2.1 SOCIÁLNÍ SKUPINA	21
2.2 FORMY SOCIÁLNÍCH INTERAKCÍ	25
3 MOŽNOSTI ZAČLENĚNÍ DÍTĚTE DO SKUPINY VRSTEVNÍKŮ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 NÁVRH AKTIVIT K ZAČLENĚNÍ DĚTÍ DO KOLEKTIVU.....	31
4.1 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ.....	31
4.2 CHARAKTERISTIKA SOBORU AKTIVIT	32
4.3 NÁVRHY ČINNOSTÍ PRO ZAČLENĚNÍ DĚTÍ DO KOLEKTIVU VRSTEVNÍKŮ V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	36
5 EVALUACE SOBORU ČINNOSTÍ.....	55
5.1 VLASTNÍ HODNOCENÍ SOBORU AKTIVIT.....	55
5.2 EVALUACE OD UČITELKY	56
5.3 POROVNÁNÍ EVALUACE UČITELKY A VLASTNÍ HODNOCENÍ	56
6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	58
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
SEZNAM TABULEK.....	62

ÚVOD

Téma „*Návrh činností pro začlenění dětí do kolektivu vrstevníků v mateřské škole*“ mě ihned oslovilo. Práce aplikačního charakteru mě zaujala z hlediska jejího praktického zaměření a také kvůli ověření přímo v praxi. Na tomto typu práce se mi líbí, že to, co vytvořím můžu aplikovat v praxi, vyzkoušet to při práci s dětmi v mateřské škole a získat tak i cenné zkušenosti.

Pro tvorbu této bakalářské práce jsem si stanovila tyto cíle: vymezit teoretická východiska týkající se sociálního vývoje dítěte, dynamiky sociální skupiny a adaptačního procesu v mateřské škole, zpracovat návrh činností pro rozvíjení sociálních vztahů dětí v mateřské škole, ověřit činnosti pro rozvíjení sociálních vztahů dětí v mateřské škole a zpracovat doporučení pro mateřské školy.

Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole se budu zabývat socializací dítěte předškolního věku. V druhé kapitole se zaměřím na školní třídu jako sociální skupinu. A v poslední třetí kapitole se budu zabývat možnostmi začlenění dítěte do skupiny vrstevníků v mateřské škole.

Praktické část bakalářské práce je založena na vytvoření souboru aktivit pro snadnější začlenění dítěte do skupiny vrstevníků v mateřské škole. Je zde vytvořeno deset souborů aktivit, které jsou detailně rozepsány. Závěrečná část této práce je věnována mé vlastní reflexi, evaluaci ze strany paní učitelky, které byla po celou dobu realizace přítomna a je zde zpracováno i doporučení pro praxi. Tyto soubory aktivit byly realizovány v jedné mateřské škole ve Zlínském kraji v průběhu měsíců září–říjen 2018.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIALIZACE DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Průcha označuje dítě v předškolním věku dítě ve věku 3-6 let. V tomto období dochází ke značnému rozvoji jak tělesných, tak i mentálních dovedností dítěte. Průcha považuje za hlavní a typickou charakteristiku tohoto období socializaci a enkulturaci dítěte (Průcha, 2016). Dle Heluse začíná předškolní období dítěte završením tří let a končí v šesti letech, také je to období, kdy se stále víc osamostatňuje (Helus, 2018).

Socializace u dítěte probíhá v průběhu jeho vývoje. Děti předškolního věku tráví spoustu času se svými vrstevníky, vyvíjí se také jejich jazyková stránka, stávají se více samostatnými. Více rozvíjejí vztahy se svými rodiči, sourozenci, a především s vrstevníky (Charlesworth, 2014).

Dítě předškolního věku se ale také snaží přizpůsobit vnější prostředí svým potřebám, což ale ne vždy je možné. Matějček (1994) specifikoval potřeby dítěte do pěti skupin (Matějček in Krejčová, Kargerová, Syslová, 2015):

- Potřeba emocionálních a sociálních vztahů.
- Potřeba uplatnění ve společnosti, společenských hodnot, ze kterých následně vychází uvědomění si vlastního já a vlastní identity.
- Potřeba otevřené budoucnosti.
- Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů.
- Potřeba určité stálosti, řádu.

U dítěte v tomto období se zdokonaluje, jak jemná motorika, tak i hrubá motorika dítěte, což můžeme pozorovat na zlepšování pohybové koordinace. Motorický vývoj souvisí s potřebou aktivity dítěte, ale také s množstvím podnětů, které jsou mu nabízeny. Mimo rozvoje motorického vývoje dochází taktéž k rozvoji kognitivního vývoje, emočního vývoje a sociálního vývoje. Osobnostně sociálním vývojem dítěte v předškolním věku se budeme blíže zabývat v následující kapitole.

1.1 Osobnostně – sociální vývoj dítěte

Jak už bylo řečeno výše, v předškolním věku u dítěte nedochází jen k tělesnému, ale i osobnostnímu a emočnímu rozvoji. Dítě přechází z rodiny do širší společnosti, a tudíž u něho

probíhá socializační vývoj. Dítě si v průběhu socializačního procesu osvojuje nové role, hodnoty, pravidla.

U dítěte v předškolním období se vyvíjí imaginativně-emoční oblast psychiky. Tato oblast zastřešuje některé z prožitkových a řídicích mechanismů, mezi které spadají city, sebepojetí a vůle (Čačka, 2000). Jak je známo, tak děti v předškolním věku jsou velmi emotivní. Dochází k rozvoji citových procesů, postupně se stabilizují citové vazby a citové stavy. Pokud nedojde k uspokojení citových potřeb dítěte projevuje je pomocí afektů – vzteku a strachu (Čačka, 1996).

U dítěte narůstá schopnost sebeuvědomování si sebe. Dítě si čím dál lépe uvědomuje své prožitky a jejich projevy. V rozvoji sebepojetí se u dítěte začíná vyvíjet svědomí, jako jakýsi autonomní seberegulátor (Čačka, 1996). Podle Mertina a Gillernové (2010) již ve třech letech je dítě ztotožněno se základními sociálními normami a s tím souvisí rozvoj svědomí. Protože pokud dítě ví, co smí/nesmí a je s těmito věcmi zvnitřeno, nepotřebuje potom přímou kontrolu dospělého, ale je schopné sobě samo průvodcem.

Jak říká Swim (2017) se sebeuvědomováním souvisí i ovládání svých projevů chování a převzít za něj zodpovědnost. Pro děti je dle tohoto autora důležité, aby si uvědomovaly, jaké chování je přípustné a jaké už není (Swim, 2017).

Pokud se budeme bavit o vůli dítěte, tak ta je v tomto věku velmi nestálá. Dítě není schopno dosahovat nějakých složitých a dlouhodobých cílů. Jsou pro ně podstatné blízké cíle, které jsou spojené s konkrétním uspokojení jeho aktuální potřeby nebo činnosti (Mertin, Gillernová, 2010).

1.2 Socializace v předškolním období

Socializace v předškolním věku probíhá ve třech důležitých rovinách. Langmeier (1998) jmenuje následující roviny:

- Vývoj sociální reaktivity
- Sociálních kontrol
- Osvojení si sociálních rolí.

Vývojem sociální reaktivity autor myslí vývoj odlišných emočních vztahů dětí k lidem, ať už to blízkým nebo cizím (Langmeier, 1998). Tento vývoj sice probíhá již od narození, ale v předškolním věku se dítěti nabízí širší spektrum vztahů. Dítě se nesetkává již jen s rodinou,

ale především s vrstevníky a také s jinými dospělými lidmi. Díky tomu se dítěti naskytne možnosti, jak procvičovat své sociální aktivity (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010).

U sociálních kontrol se jedná o vývoj norem, jež si jedinec vytváří na základě osvojení, ale i příkazů a zákazů dospělých (Langmeier, 1998). Šulová (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010) chápe vývoj sociálních norem jako postupné přijímání společensky žádoucích norem.

U osvojení sociálních rolí jde o přijímání určitých vzorců chování, které jsou určeny společností (Langmeier, 1998). Dítě před nástupem do mateřské školy má určité role v rámci rodiny, má zde roli syna/dcery, bratra/sestry, vnuka/vnučky, bratrance/sestřenice. Po vstupu do širší společnosti si dítě začíná osvojovat nové role. Dle Šulové (Šulová in Mertin, Gillernová, 2010) dochází k osvojování si nových rolích právě ve skupině vrstevníků a v mateřské škole.

Adaptace

Aby mohlo docházet vůbec k nějakým socializačním dějům měl by jedinec být schopný přizpůsobovat se prostředí kolem sebe, tedy sociálnímu prostředí. Tento proces nazýváme adaptace. Aby se jedinec dokázal adaptovat v daném prostředí, měl by přijímat různé podněty. Což znamená, že by se jedinec měl být schopen přizpůsobovat aktuálním podmínkám (Řezáč, 1998).

Adaptace je také chápána tak, že pokud se člověk ztotožní s požadavky společnosti na chování a přemýšlení a nejsou tyto požadavky v rozporu s vnitřním přesvědčením jedince, tak se dle toho jedince i chová (Slaměník, Výrost, Slaměník 2008).

Piaget popsal adaptaci je proces, který je složen ze dvou procesů. Tyto procesy jsou asimilace a akomodace. Asimilace je proces, kdy dochází k začleňování objektů a vztahů do schémat chování dítěte, do jeho zkušeností. Schémata asimilace se mění s vývojem a věkem dítěte. Akomodace je opačným procesem asimilace. K začleňování objektů a vztahů do schémat dítěte dochází pod tlakem okolí a dítě se jemu podrobuje. Oba tyto procesy-asimilace a akomodace, by měly být v rovnováze (Piaget in Mareš, 2013).

Adaptace dítěte na mateřskou školu bývá často spojována s obavami rodičů, jak to dítě bez nich v nové prostředí zvládne. Spousta rodičů děti do mateřských škol dává ze začátku jen na pár hodin. Snaží se tím dítě postupně osamostatňovat a připravovat ho na následný dlouhodobější pobyt v mateřské škole. Některé mateřské školy dnes umožňují v prvních dnech příchodu dítěte pobyt rodiče s ním v mateřské třídě. Osobně si myslím, že to není dobrý

způsob, jak dítěti usnadnit adaptaci na nové prostředí nehledě na to, že děti, které mateřskou školu navštěvují další dobu nebudou chápat, proč i ony tam nesmějí mít maminku nebo táťka.

Adaptační fáze a její průběh je velmi individuální a nedá se přesně říct, jak dlouho trvá. Některé děti v začátcích adaptace projevují své pocity pláčem a smutkem při loučení se s rodiči/prarodiči. Tato fáze může podle Kořátkové (2014) trvat dva až šest týdnů. Postupem času se smutné a plačtivé projevy dítěte uklidňují až se zcela vytratí. Ukázalo se, že děti se lépe adaptují ve věkově heterogenní třídě. Je to z toho důvodu, že jsou zde přítomny starší děti, které dokáží nově přichozí děti rozptýlit. Značně delší dobu a s citovými problémy trvá adaptace na mateřskou školu ve třídě, kde jsou děti nejmladšího věku a mateřskou školu ještě nikdy nenavštívily. Ne méně důležitý je přístup učitelky. Učitelka pro dítě představuje ve třídě jakousi oporu a dodává mu pocit bezpečí. Vyskytují se, ale i děti, které v prvních dnech návštěv mateřské školy neprojevují sebemenší náznaky smutku. Jedná se o děti, které jsou příchodem do nového prostředí nakolik fascinování a zaujatí, že nevěnují pozornost nepřítomnosti rodičů. Po nějaké době například po dvou měsících, ale děti přestanou mít zájem do mateřské školy chodit. Je to způsobeno tím, že dítě poznalo nové věci a určitým způsobem uspokojilo své potřeby a chce se vrátit do domácího prostředí. Máme ale i děti, které se ani po dlouhé době nejsou schopné adaptovat. Jsou to děti, které se v mateřské škole do ničeho nechtějí zapojovat, jsou uzavřené a tyto projevy se mohou promítnout i do fungování dítěte v domácím prostředí. Dítě tím trpí, může se to projevit na poruchách spánku, ale taky psychosomatickými poruchami (bolest břicha). V tomto případě je velmi důležité, aby rodič konzultoval postup adaptace dítěte s učitelkou. Najdeme ale i děti, které s adaptací na mateřskou školu nemají žádné problémy. (Kořátková, 2014)

Říčan (1989), Vágnerová (2005) uvedli stádia reakcí dítěte na přerušování kontaktu s rodinou. Jde o následující tři stádia (Říčan, 1989, Vágnerová 2005 in Kořátková, 2014):

- Stádium protestů-toto stádium je charakteristické vytrvalým pláčem dítěte, dožadování se rodičů, odmítání hraček a nechce komunikovat s novým prostředím.
- Stadium zoufalství-dítě je do sebe uzavřené, komunikuje velmi sporadicky, pozoruje okolí.
- Stadium odpoutání od matky-dítě připoutá svou pozornost k jiné osobě, komunikuje relativně normálně, začíná si bezstarostně hrát.

Jak uvádí Kořátková (2014) znalost těchto stádií je pro učitelku důležité, protože jí pomůžou uvědomit si, ve které fázi se dítě nachází a jak postupovat v adaptačním procesu.

Socializace

Obecně chápeme socializaci, jako celoživotní začlenění člověka do společnosti, ve které se učí a přebírá hodnoty dané společností. Na socializaci nahlíží každý autor z jiného úhlu pohledu. Odehnal zahrnuje do socializace všechno to, co člověku umožní, aby v sobě vytvořil potřebné vnitřní psychologické předpoklady k realizaci různých sociálních rolí a společně s tím i předpoklady univerzálních způsobů participace společných všem jedincům dané společnosti. (Odehnal in Výrost, Slaměník, 2008)

Naopak Janoušek definuje socializaci jako „*souhrn procesů vzájemné interakce mezi společností a jedincem, v nichž společnost působí na jedince tak, aby v sobě svým učení vytvořil vnitřní psychologické předpoklady, nezbytné k participaci ve společnosti současně jako člen i jako relativně samostatná osoba schopná řídit své jednání a odpovídání za ně.*“ (Janoušek in Řezáč, 1998).

Na socializaci bychom ale měli pohlížet, jako na formování a růst osobnosti pod vlivem nejrůznějších vnějších podnětů. Jako vnější podněty chápeme vše, co nás obklopuje, tedy například rodina, společenské klima, krajina, zvířata. Do socializace ale zahrnujeme i vědomé a řízené působení rodičů, učitelů a dalších výchovných činitelů. Z toho všeho vyplývá, že na socializaci je nutno nahlížet v širším spektru, které zahrnuje veškeré vědomé i nevědomé, přírodní, společenské podněty neustále ovlivňující osobnostní vývoj. (Kořa, Jedlička, Slavík, 2018)

Z výše uvedených definic vyplývá, že socializace probíhá celý život jedince. Socializace začíná primárně ihned po narození dítěte, a to v rodině, následně se dítě setkává s malými sociálními skupinami, a nakonec ve společnosti (Mareš, 2013).

Kořátková popsala mezníky v sociálním začleňování dítěte. Jsou to následující tři fáze (Kořátková, 2014):

- První fáze-tato fáze je časově vymezena od porodu, kdy dítě začíná samo chodit ví, kdo jsou jeho nejbližší lidé.

- Druhá fáze-je charakteristická hledáním své vlastní identity a ukončování identifikace s rodinou a místem v ní. Dítě má schopnost se od rodiny na určitou dobu separovat.
- Třetí fáze-v této fázi se dítě zajímá o vrstevníky, ukončuje ji chuť se učit, poznávat psanou formu řeči, přijímat pravidla a zajímá se o včlenění do vrstevnické skupiny.

1.3 Socializace v podmínkách mateřské školy

Jak už bylo zmíněno výše mezi primární činitele socializace patří rodina dítěte. Mezi další činitele se řadí mateřská škola. Dítě se v mateřské škole setkává s novými autoritami, které se musí naučit respektovat, dále na sebe dítě přijímá novou sociální roli, v mateřské škole se dítě setkává s novým režimem dne a s novými pravidly. Všechny tyto faktory velmi ovlivňují dítě a proces socializace v mateřské škole.

Socializace je proces, který ovlivňuje duševní činnost ze všech úhlů pohledů, dotýká se následujících oblastí: kognitivní, emotivní, konativní (Řezáč, 1998).

Dle Gillernové můžeme, jako velmi výrazný prvek při socializaci dítěte brát rozvoj sociálních dovedností. Proto považuje za vhodné se v různých programech, zaměřující se na děti rozvíjet sociálněpsychologické dovednosti a na stimulaci a kultivaci dětských emocionálních projevů (Mertin, Gillernová, 2010).

Dle mého názoru, lze tyto dovednosti v podmínkách mateřské školy rozvíjet pomocí nejrůznějších činností a her. Děti se v těchto činnostech a hrách si zdokonalí svou komunikační stránku, respektovat druhého, naučí se poznávat své vrstevníky a zároveň rozvíjí své sebeznání.

Běžně v mateřské škole můžeme vidět, jak si děti hrají „na obchod“, „na školu“, „na doktora“ ve všech těchto hrách si děti rozvíjí nejrůznější sociální dovednosti (Gillernová, 2010). I pomocí intereakčních her můžeme dle Gillnerové efektivně rozvíjet nejen sociální dovednosti dítěte, ale můžeme zde uplatnit i efektivní výchovné postupy. Takové hry se cíleně zaměřují na rozvoj psychosociálních dovedností dětí, na jejich prožívání citů, přiměřené projevy citů, které hry vyvolají a taktéž na rozvoj vztahů mezi dětmi navzájem ale i mezi dětmi a dospělými (v tomto případě učitelkou) (Gillnerová, 2010, 126).

Sollárová (Výrost a Slaměník, 2008, sociální psychologie) zmiňuje tři činitele socializace-rodinu, školu a vrstevnickou skupinu. Naopak Kot'a použil více obecnější názvy pro činitele

socializace. Dle Koti jsou činitelé socializace jednotlivci, skupina nebo organizace, všichni tyto činitelé ovlivňují a utváří jedince (Kořa in Jedlička, Kořa, Slavík, 2018).

Šulová popisuje, v jakých rovinách při socializaci dítěte předškolního věku dochází k zásadním změnám. Jedná se o rovinu sociální reaktivity, rovinu sociálních kontrol a rovinu osvojování sociálních rolí.

- Rovina sociální reaktivity-vývoj v této rovině dle Šulcové probíhá již od narození, ale v právě v předškolním období dochází k největším změnám. Dítě poznává odlišné vztahy díky tomu, že se dostává do kontaktu s více lidmi, s vrstevníky, cizími lidmi. Právě větší sociální kontakt dítěti umožní procvičovat a zdokonalovat své sociální aktivity.
- Rovina sociálních kontrol-tato rovina se týká přijímání a respektování společenských norem žádoucího chování ve společnosti. Jak říká Šulcová je to postupný proces, který se začíná dít kolem třetího věku dítěte.
- Rovina osvojování si společenských rolí – k rozvoji této roviny dochází již v rodině dítěte. To, co dítě vyzkouší uvnitř rodiny určitým způsobem přejímá a následně se to pokouší aplikovat v širší skupině, tou může být buď to skupina vrstevníků nebo právě mateřská škola.

(Šulová in Merlin, Gillernová, 2010)

Velmi důležitou roli v socializaci dítěte v mateřské škole hrají vrstevníci. Dítě vrstevníky potřebuje ke svému rozvoji. I přesto, že je dítě stále silně vázáno na rodiče, postupně se od nich odpoutává a spolu se svými vrstevníky si zkouší si nové role, různé formy chování, učí se zvládat různé situace. Dítě vrstevníky v mateřské škole potřebuje i ke hře, což je dominující činnost v tomto období. Právě v těchto hrách se dítě učí podřizovat ostatním nebo naopak se dostává do role vůdce. Pokud se dítě v tomto období naučí adekvátně komunikovat, reagovat a chovat ve skupině vrstevníků, tak je to pro něj ve všech ohledech nápomocné (Šulová in Merlin, Gillernová, 2010).

Socializace probíhá dle Řezáče v několika etapách (Řezáč, 1998):

- První etapa– odehrává se především v rodině, ve které dochází k chápání svého místa a vztahů mezi blízkými lidmi, vžití se do rolí. V tomto období dominuje především bezprostřední sociální kontakt a tato etapa je završena vznikem „Já“.

- Druhá etapa-v této etapě dítě objevuje obecnost rolí, svět rozděluje na „my“ a „oni“. Dominantní je v této etapě hra. Dítě proniká z primární skupiny do širší skupiny (společnosti). Právě tato etapa je v předškolním období pro dítě stěžejní.
- Třetí etapa-dítě se dostává do zcela nové role, role žáka, jehož hlavní činností je učení se. Dítě se v této etapě učí poznávat svět z různých pohledů a hledisek.
- Čtvrtá etapa – v této etapě dítě objevuje dospělost, dostává se opět do zcela nových rolích. Předpokládá se, že dojde k stabilizaci psychologické a sociální identity. Dominující činností v této etapě se stává práce.

(Řezáč, 1998)

Jak tvrdí Řezáč, velmi důležitá je skladba a poměr jednotlivých činností, které ovlivňují celý proces socializace. Stejně tak je velmi důležitá rovnováha mezi aktivitami cílenými (výchovnými) a spontánními aktivitami (Řezáč, 1998). Dle mého názoru tahle rovnováha mezi aktivitami cílenými a spontánními není taková, jak by měla být. Myslím si, že většinou převažuje vždy jedna z těchto možností. Stejně tak si myslím, že v mateřské škole měla jít učitelka dětem příkladem, být pro ně určitým vzorem.

Učitelka by dětem měla ukazovat, jak zvládat své emoce a společensky vhodně reagovat, regulovat své chování a jednání. Důležité je ve vztahu mezi učitelkou a dětmi vybudovat vzájemný respekt a úctu (Gillernová, 2010).

1.4 Činitelé narušující proces socializace

Jak už je zmiňováno výše socializace je celoživotní proces začleňování jedince do společnosti. Helus rozděluje socializaci na funkční a disfunkční. U funkční socializace si je jedinec vědom svých rolí a sounáležitosti ve společnosti. O disfunkční socializaci mluvíme, pokud má jedinec problémy se začleněním do skupiny, není schopen vytvářet spolehlivé a trvalé vztahy, ztotožňuje se s normami a hodnotami které jej vedou do konfliktů s ostatními a chová se nevhodně a nepřijatelně díky nedostatečnému si osvojení rolí (Helus, 2018).

Můžeme vyčlenit několik činitelů způsobující disfunkční socializaci. Mezi tyto činitele se řadí (Helus, 2018):

- Citové strádání (deprivace) – Je zde absence citového pouta mezi dítětem a lidmi, kteří o něj pečují. Dítě postrádá ze strany dospělých pocit lásky a péče. To způsobí, že dítě pak nemá příležitost takové pocity opětovat zpět.
- Zanedbávání, různá traumata – Dítě je dospělými lidmi zanedbáváno, odmítáno nebo mu způsobují traumata, které výrazně narušují proces socializace.
- Nedostatek pozitivních vzorů – Vzhledem k tomu, že se dítě chová tak, jak dospělí a napodobuje jak dobré, tak špatné vzorce chování a jednání. Dítě tak může určité situace zvládat například sebeprosazením agresí nebo drzým chováním.
- Rozvrácená rodina – Jedná se o rodiny, ve kterých se často vyskytují konflikty, hádky, rodiče, kteří mají problém například s alkoholem nebo jinými návykovými látkami.
- Izolované primární prostředí (rodinné prostředí) – V tomto případě jde o rodiny, které mají stanovené své pravidla, normy a hodnoty výrazně se lišící od společnosti. Tyto vnitřní hodnoty a zvyklosti okolí nechápe a zároveň je může i odmítat.

Učitelka v mateřské škole se nejčastěji setkává s dětmi, které mají nějakým způsobem rozvrácenou rodinu, dítě ovlivní jak rozvod rodičů, tak i poslouchání jejich konfliktů.

Další faktor, který ovlivňuje socializaci dítěte, je mnohdy neadekvátní očekávání vzhledem k úrovni rozvoje dítěte. Učitelka by si měla být vědoma, že každá vývojová fáze dítěte má své specifické charakteristiky a měla by s nimi umět vhodně pracovat. Měla by si být vědoma, že děti se můžou určitým způsobem chovat proto, že se od nich buď očekává hodně (jsou na ně kladeny velké nároky) nebo naopak málo. Což u dětí může následně způsobit pocit frustrace, anebo můžou být znuděné (Essa, 2011).

2 ŠKOLNÍ TŘÍDA JAKO SOCIÁLNÍ SKUPINA

Jako sociální skupina je označován určitý počet lidí, kteří jsou spolu určitým způsobem propojení. Toto propojení může být na základě vzájemnosti, uspořádání vztahů ve skupině (Helus, 2018). Helus definuje sociální skupinu jako „*sociální organismus, který působí na osobnost svých členů (mnohdy navozuje její dalekosáhlou změnu), klade nároky na její skupinovou adaptaci (především vymezuje její sociální role).*“ (Helus, 2018).

Dle Lovaše je sociální skupina tvořena lidmi, kteří jsou v jednom momentě přítomni na jednom místě nebo se ztotožňují na základě nějaké vlastnosti (Lovaš in Výrost, Slaměník, 2008).

Sociální skupiny může rozdělovat na:

- Formální a neformální
- Primární a sekundární
- Členská, nečlenské a referenční skupiny (Lovaš, Výrost, Slaměník, s. 326, 2008).

Helus použil rozdělení sociálních skupin na (Helus, 2018, s. 206):

- Malou skupinu
- Střední skupinu
- Velkou skupinu

Školní třída

Jak se zmiňuje Helus u školní skupiny už z hlediska počtu se může jednat o střední sociální skupinu. Střední sociální skupina má širší základnu než malá sociální skupina a objevuje se tu jasně stanovená struktura organizace skupiny (Helus, 2018, 206-207).

Jak již bylo zmíněno výše školní třídu považujeme taktéž za sociální skupinu. Můžeme ji definovat následovně „*školní třída je skupina žáků stejného věku, kteří jsou společně vyučováni ve škole. Třída je základní sociální a organizační jednotkou školního vzdělávání.*“ (Průcha, 2009, in Mareš, 2013)

Zároveň je školní třída pro dítě vedle rodiny významným sociálním prostředím. Dítě se dostává do nového společenského prostředí, ve kterém se učí jiným, novým pravidlům a normám, než doposud znalo v rodině, stejně tak se dostává do nových rolích. Školní třídu můžeme považovat za jakýsi přechod z rodiny do širšího společenského prostředí (Řezáč, 1998).

2.1 Sociální skupina

Jak už bylo zmíněno výše, máme několik typů skupin. My se budeme později více zaměříme na malou sociální skupinu. Ještě před tím si ale uvedeme několik podstatných prvků týkající se obecně sociální skupiny.

Vývoj sociální skupiny

Začlenění dítěte do skupiny je závislé na tom, v jaké fázi se do skupiny vrstevníků dítě dostane. Je značný rozdíl v tom, zda dítě přijde do již fungující skupiny nebo se skupina teprve formuje a pro dítě je tak lehčí do ní zapadnout a najít si v ní roli a pozici. Proto se níže podíváme na vývoj sociální skupiny.

Stejně jako všechno prochází určitým vývojem, prochází jím i sociální skupina. Lovaš se odkazuje na tzv. Tuckmanovu koncepci. Tato koncepce vychází ze dvou základních oblastí činnosti členů sociální skupiny a existence skupiny. Mluvíme zde o sociálně emocionální sféře a úlohově orientovanou sféru. Každá tato sféra prochází určitými fázemi vývoje, které probíhají současně. Tuckman vytvořil následnou charakteristiku vývoje skupiny (Lovaš in Výrost, Slaměník,2008): formování, bouření, normování, optimální výkon, ukončení. Každá z výše zmíněných fází může trvat různě dlouho a vývoj ve skupině může být nejen progresivní ale i regresivní (Lovaš in Výrost, Slaměník,2008).

Dalším z autorů, který se zabývá fázemi skupinového vývoje je Mohauptová. Ta jmenuje následující fáze vývoje: vznik, formování, bouření, normování, výkon, uzavírání a oživení (Mohauptová, 2009). Nyní se blíže podíváme na jednotlivé fáze vývoje skupiny v podmínkách mateřské školy:

- Fáze vzniku – V této fázi dochází k prvním kontaktům dětí. Učitelka stanovuje formální pravidla a dochází k definování formálních rolí.
- Fáze formování – Tady už dochází k seznamování jednotlivých členů skupiny. Děti se vyjasňují pozice a role ve skupině. Dochází k vzájemnému sblížení dětí, stanovování určitých hranic.
- Fáze bouření-Obecně v této fázi probíhají střety názorů, vyjadřování různých postojů. V mateřské škole může k podobným střetům názorů mezi dětmi taktéž dojít. Děti se staví proti zákazům, nesouhlasí s ním, učí se s ním pracovat. Mohou vznikat různé dílčí skupiny, ve kterých se spolu kamarádí pár dětí a určitým způsobem jsou proti ostatním dětem.

- Fáze normování – V této fázi dochází ke stanovení jasných pravidel chování. Pravidla stanovuje učitelka. Děti se učí přijmout a tolerovat všechny členy skupiny neohledně na jejich různosti. Utvrzují se stanovená pravidla.
- Fáze výkonu – V této fázi už jsou děti spolu jako skupina v rámci možností sjednocení. Tvoří pevný celek, znají každý svou pozici a roli ve skupině, a tak se v ní i chovají.
- Fáze uzavírání-Zde dochází k dokončení procesu vývoje skupiny. V mateřské škole jde o ukončení docházky do mateřské školy a zahájení školní docházky. Dítě se loučí se všemi členy týmu.
- Fáze oživení-Tato fáze se obecně vztahuje k dlouhodobým skupinám, což se v mateřské škole neděje.

Skupinová struktura

Jako vnitřní uspořádání skupiny je označováno pojmem skupinová struktura. Řezáč zde zahrnuje roli, status a pozici (Řezáč, 1998). Naopak Lovač (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008) do skupinové struktury zahrnuje stejně jako Řezáč statusy i role ale také další skupinové fenomény jako jsou skupinové normy, kohezivita a kultura skupiny. Status skupiny je určitá míra autority(uznána), které má jedinec vůči ostatním členům ve skupině. Jde v podstatě o to, jakým způsobem je rozdělena moc mezi jednotlivými členy skupiny (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008). Další důležitou složkou skupiny jsou role jednotlivých členů. Jednotlivé role určují, jak by se jedinec měl v dané skupině chovat, také jsou tím určeny úkoly, jaké má jedinec ve skupině plnit. Ve výsledku role jednotlivých členů skupiny, tvoří jeden propojený celek (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008).

S rolí ve skupině úzce souvisí i pozice jedince ve skupině. Tedy podle toho, jak se člověk ve skupině chová takovou má i pozici jakési místo v hierarchii skupiny (Řezáč, 1998). Řezáč uvádí kritéria, podle kterých je většinou určována pozice ve skupině:

- Míra sociální přitažlivosti jedince
- Míra určité prestiže
- Způsob, jakým se jedinec prosazuje a realizuje ve skupině
- Jak velkým podílem se jedinec podílí na dosažení skupinových cílů

(Řezáč, 1998).

Skupinové normy

Po vytvoření statusové normy, pozic a rolí ve skupině dojde k vytvoření skupinových norem a pravidel. Můžeme říct, že skupinová norma nebo skupinové normy se týkají každého jedince ve skupině, můžou se lišit od jednotlivých rolí. Z toho vyplývá, že se normy můžou vztahovat na všechny tedy mají širší působnost nebo se můžou vztahovat na jednotlivce v určitých rolích. Normy jsou jednoduše řečeno nějaké pravidla, které se ve skupině dodržují (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008). Pokud dojde k porušení stanovených norem (pravidel) dojde většinou k nějakému trestu nebo sankci. Podstatou skupinových norem je, aby určitým způsobem zajistily chování členů ve skupině v souladu s cíli, které si skupina stanoví (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008). Jak popisuje Lovač (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008) máme dvě skupiny norem, a to normy orientované dovnitř tzv. in group normy a normy, které jsou orientované navenek tzv. out group normy. Jak si jednotlivá skupina stanoví skupinové normy a pravidla je odvislé na jejich skupinových cílech a hodnotách (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008).

Kohezivita skupiny

Pokud mluvíme o kohezivitě skupiny máme tím na mysli určitou soudržnost, stmelenost skupiny. Dle mého názoru je kohezivita velmi důležitým prvkem ve správném fungování skupiny, protože pokud členové skupiny spolu nejsou sjednoceni a nedrží pospolu tak se jim bude velmi těžko ve skupině fungovat a dosahovat stanovených cílů.

Kohezivita můžeme mít různou intenzitu. Jak popisuje Lovač, míra kohezivity má určitou souvislost s úrovní rozvoje skupiny (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008).

Skupinové role

Každý člen ve skupině má svou určitou roli. Role ve skupině určuje jedinci, jak se má chovat, jaké jsou jeho úkoly a jak má vystupovat. Je důležité zmínit, že podle rolí se k sobě členové skupiny vzájemně vnímají a na základě toho se k sobě tak i chovají. (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008). Každá role má na sebe tak navázané i určité očekávání. Role můžou být formálního nebo neformálního charakteru. U formálních rolí je jasně určena funkce jedince a jeho povinnosti. Neformální role jsou jednotlivými členy zastupovány dobrovolně a spontánně, nezávisle na zmíněných formálních rolích (Říčan, 2005, psychologie příručka pro studenty).

Jedinec ve skupině vrstevníků

Pokud jedinec vstoupí do nějaké sociální skupiny vždy to ovlivní jak jedince samotného, tak i celou skupinu. Stejně jako se vyvíjí skupina jako taková, dochází v ní i k vývinu jedince. Jak už bylo zmíněno výše jedinec si ve skupině osvojuje nějakou roli, pozici a učí se respektovat stanovené normy a pravidla ve skupině. Jak jsme se dozvěděli výše je velmi důležité, v jaké fázi vývoje skupiny do ní vkročí nový jedinec.

Teorie, která popisuje proces začlenění jedince do skupiny se nazývá teorie skupinové socializace a jde o jakýsi ucelený pohled na průběh socializace jedince v malé sociální skupině. Touto teorií se zabýval R.L. Morland a J. M. Levin (1982,1994). Teorie je založena na socializaci jedince ve skupině z hlediska hodnocení, tvorby závazků a změny rolí. Hodnocení je souvislé s hodnotou vztahu pro jedince a skupinu. Obě strany se snaží odhadnout určitou cenu druhé strany v jejich vzájemném vztahu. Ve výsledku jde o to, aby byl vztah pro obě strany nějakým způsobem výhodný. S hodnotou úzce souvisí závazky, protože čím je větší hodnota toho, co vztah poskytuje, tím jsou i větší a pevnější závazky mezi jednotlivcem a skupinou. Změna rolí je závislá na velikosti závazku. Pokud se závazky ve skupině změní dojde i k změně rolí. Podstatou celé této teorie je model skupinové socializace. Tento model má následující fáze (Lovač in Výrost, Slaměník, 2008):

- Fáze pátrání – Skupina vyhledává možné členy skupiny a jedinec vyhledává skupinu, ve které by se stal členem.
- Fáze udržení – Jedinec vstupuje do skupiny a stává se jejím novým členem. Skupina se snaží přeformovat jedince tak, aby co nejvíce vyhovoval jejím potřebám. Stejně tak funguje opačný proces, kdy se jedinec snaží přeměnit skupinu tak, aby co nejvíc uspokojila jeho potřeby. Tato fáze je ukončena přijetím jedince do skupiny.
- Fáze resocializace – Zde dochází ke změně rolí ve skupině. Jedinec i skupina se snaží o to, aby jejich vztah byl co nejvýhodnější.
- Fáze vzpomínání – V této fázi je jedinec již bývalým členem. Skupina si utváří názor na přínos minulého člena a stejně tak bývalý člen si utváří názor na přínos skupiny pro něho.

Skupina, působí na jedince určitým vlivem a dochází tak k určité transformaci. Jedinec tedy získá svou pozici, roli, status, prestiž a oblibu (Helus, 2018).

Jedinec se po nějakém čase fungování ve skupině, začne určitým způsobem porovnávat s dalšími členy skupiny. Jedinec se pak snaží být lepší než ostatní, aby si získal ve skupině ještě větší přízeň a lépe do skupiny zapadl (Říčan, 2005, psychologie pro studenty).

Z toho všeho vyplývá, že pokud se jedinec dostane do skupiny snaží se dělat všechno proto, aby do ní lépe zapadl a co nejdřív se s ní sžil.

2.2 Formy sociálních interakcí

Již bylo řečeno, že skupina má velký vliv na jedince, ale stejně tak to platí naopak. Skupina a členství působí na naši osobnost a chování. Jsou určité prvky, které více či méně ovlivňují chod skupiny. Jako sociální interakci chápu určité vzájemné působení a ovlivňování jedinců ale i skupin.

Dle Kollárika můžeme říct, že pokud mluvíme o sociálních interakcích spadají sem všechny vztahy, které člověk v průběhu života vytvoří. Z širšího úhlu pohledu jde tedy o vztahy společenské i psychologické (Kollárik, 2014). Proces interakce je tvořen ze třech složek: Sociální vnímání, komunikace a chování jedinců (Kollárik, 2014.).

Konformita

Tento pojem někteří autoři popisují jako „*uzpůsobování názorů, postojů a chování normám či očekávání skupiny, respektive většiny. Toto uzpůsobování může být mimoděčné, ale také záměrné, vedené snahou neodlišovat se.*“ (Helus, 2018)

Slaměník konformitu vymezuje jako „*změny chování nebo názoru, které vznikají jako výsledek skutečného nebo domnělého tlaku jedince, skupiny nebo společnosti.*“ (Slaměník in Výrost, Slaměník, 2008)

Konformitu můžeme dělit různými způsoby. Fontana dělí konformitu na formální a neformální. Jako formální konformitu tento autor chápe například dodržování školního řádu a jako neformální například dodržování nepsaných hodnot (Fontana, 1997). Naopak Helus konformitu dělí úplně jiným způsobem, a to na osobní a deklarativní. Osobní konformitu Helus vysvětluje, tak že jedinec ve skupině změní svůj osobní názor a přijme názor většiny. Případ kdy si jedinec trvá na svém osobním názoru, ale před druhými ho zastává názor skupinový je označováno dle tohoto autora jako deklarativní konformita (Helus, 2018).

Konformitu tedy můžeme chápat jako určitý tlak na jedince nebo skupinu pod kterým jedná i když to dělat nechtějí (Slaměník in Výrost, Slaměník, 2008).

Kooperace

Tento pojem je podle Kollárika stěžejní v chápání interakce. Kooperaci podle tohoto autora můžeme vysvětlit jako určité chování jednotlivce nebo skupiny, které vede k dosažení zvoleného cíle. Pokud nebude kooperace probíhat tak, jak by měla je nemožné, aby fungovala skupina tak jak má. Protože kooperace napomáhá ve formování vztahů mezi lidmi. Pokud budeme mluvit o kooperaci v rámci skupiny je důležité, aby si všichni členové vzali stanovený cíl jako společný a přijali ho. Kollárik zmiňuje tři faktory, které určují kvalitu a průběh kooperace jsou to následující faktory: situační, úlohový a osobnostní (Kollárik, 2014).

Soupeření

V rámci skupiny, a to nejen v mateřské škole probíhá soupeření. Soupeření podněcuje v dětech snahu být lepší než ti druzí.

Kollárik (2014) uvádí, že soupeření je jakýmsi opakem kooperace. Soupeření se vztahuje jak na skupiny, tak i na jednotlivce a může mít buď kladný nebo negativní vliv na skupinu nebo jedince. Pokud jde o soupeření v rámci jedné skupiny může dojít až k jejímu rozpadu, pokud ale budeme mluvit o soupeřením mezi dvěma skupinami může to mít právě pozitivní vliv a výsledek na fungování jednotlivých skupin (Kollárik, 2014).

3 MOŽNOSTI ZAČLENĚNÍ DÍTĚTE DO SKUPINY VRSTEVNÍKŮ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V předchozích kapitolách jsme si charakterizovali osobnostně-sociální vývoj dítěte v předškolním věku a zabývali jsme se školní třídou, jakou sociální skupinou. V této kapitole se budeme věnovat možnostem začlenění dítěte do skupiny vrstevníků v mateřské škole.

Při vstupu dítěte do mateřské školy se musí každé dítě vyrovnat s novými věcmi, kolektivem, režimem dne, pravidly. Dítě si prochází spoustou změn a odpoutává se od svých rodičů. Velkou roli v začlenění dítěte do skupiny hraje učitelka, ale i fáze ve které dítě do skupiny vstoupí.

Nyní se opět podíváme na již zmiňované fáze vývoje skupiny. Popíšeme si, jak může učitelka ovlivnit vývoj skupiny a jakým rizikům se případně vyvarovat.

- Fáze vzniku skupiny – v této fázi je učitelčina role velmi důležitá. Učitelka se stává jakýmsi vedoucím celé skupiny. Je důležité, aby učitelka děti seznámila s mateřskou školou, jak to v ní funguje. Společně si s dětmi stanovit pravidla, které budou všichni dodržovat. Je vhodné sem zařadit aktivity, ve kterých se děti vzájemně seznámí. Stejně tak je podstatné, aby učitelka dala dětem dostatek prostoru pro volnou hru, pomocí které se děti navzájem poznají z jiných úhlů než při hrách, které jsou zvolené učitelkou.
- Fáze formování skupiny – v této fázi se děti již více znají. Učitelka může tuto fázi podpořit společnými zážitky. K podpoře většího seznámení dětí v aktivitách zvolit dobrou motivaci. Motivovat starší děti, aby pomáhaly těm mladším nebo nově přichozím. Stěžejním procesem této fáze je vzájemné poznávání.
- Fáze bouření skupiny – v této fázi může dojít k rivalitě mezi dětmi. Učitelka by měla volit takové aktivity, které děti naučí vhodně reagovat na nelibost, projevovat emoce. Podporovat v dětech vyjadřování svých pocitů, aby se nebály říct svůj názor. Ukázat dětem, jak lze vyřešit spory, respektovat názor druhého.
- Fáze normování – děti i učitelka se už navzájem dobře znají. Učitelka podporuje děti v pocitu sounáležitosti a v tom, že jsou jedna skupina. Dbá na dodržování stanovených pravidel.

- Fáze produktivní – Učitelka podporuje rozvoj individuálních schopností a dovedností jednotlivých dětí. Děti jsou vhodně motivované a jsou schopné v určité míře skupinového myšlení.
- Fáze uzavírání – v této fázi učitelka připravuje děti na odchod z mateřské školy a nástup do základní školy. Na děti je kladena větší zodpovědnost při práci ve skupině.

Začlenění do skupiny vrstevníků je vhodné využít hru. Hra je pro dítě v tomto období dominantním prvkem. Jak uvádí Kořátková (2014) dítě potřebuje partnera pro hru. Pro dítě má ve hře spoluhráč větší význam než hračka. Dítě se pomocí hry učí ve fungovat ve skupině, v tomto období, jak zmiňuje Kořátková (2014) se dítě učí systémem pokus, omyl. Díky tomu získává sociální dovednosti, jak někoho přesvědčit, jak dojít ke kompromisu, kdy někoho odmítnout a jak odmítnout. Při společném soužití dětí a jejich hře funguje přítomnost učitelky, jako určitá pomoc pro děti a vytvoření bezpečného prostředí ve třídě (Kořátková 2014). Učitelka tedy pomocí hry může významně ovlivnit, začlenění dítěte do skupiny vrstevníků v mateřské škole.

Hrou tedy můžeme dítěti usnadnit jeho začlenění do skupiny. Je ovšem důležité zvolit vhodnou hru a její formu. K usnadnění začlenění dítěte do skupiny jsou vhodné například kooperativní hry, komunikativní hry, hry pro získání pocitu určité síly.

U kooperativních her si děti mohou uvědomit, že spolupracovat s někým na něčem mu může přinést spoustu výhod. Děti se zde naučí požádat druhého o pomoc, řešit různé situace, do kterých se při hře dostanou. Spadají sem hry, které jsou zaměřené na spolupráci a součinnost dětí. Je důležité, aby kooperativní hry nebyly zaměřeny na výkon. Jde nám v nich především o to, aby se dítě (děti) spolu postupem času naučily pracovat a zvyšovala se jejich úroveň spolupráce (Hoskovcová, 2006).

Další možností jsou hry komunikativní. Děti mají mnohdy strach vyjádřit své názory, nápady nebo pocity, a právě tento druh hry jim v tom může velmi pomoci a podpořit i jejich komunikaci ve skupině. U těchto her je nutné klást důraz nejen na vyjadřování dětí, ale také na naslouchání a učit děti klást vhodně otázky (Hoskovcová, 2006). Pokud se děti postupně učí vyjadřovat své pocity, nápady a názory, mohou nám tím odhalit, jak se ve skupině cítí. Je důležité, aby s tím učitelka vhodným způsobem zareagovala a snažila se pomocí těchto her dítěti (dětem) usnadnit začlenění do skupiny.

U dětí předškolního věku se pocit sebepojetí a sebevědomí teprve formuje a upevňuje. Nicméně je vhodné zařazovat i hry pro získání pocitu síly. Děti se u těchto her učí reflektovat

a vyjadřovat své pocity (Hoskovcová, 2006). Což samozřejmě ovlivňuje taktéž začleňování dítěte do skupiny.

Další možnost, jak dítěti usnadnit začlenění do skupiny je rozhovor. Z počátku dětem kládeme otázky vlastně na všechno, co o sobě dítě prozradí. Postupem času, ale otázky směřujeme na jeho život v mateřské škole. Do rozhovorů zapojovat i starší děti. Děti se při společných rozhovorech společně učí pozorovat novou situaci, a to z hlediska svého, ale i ostatních dětí (Niesel, Griesel, 2005). Díky takovým rozhovorům se děti více poznávají, dozvídají se o sobě více věci, a to jim může značně usnadnit začlenění do skupiny vrstevníků.

Stejně tak pro učitelku jsou takové rozhovory velkým přínosem. Získá o dětech informace se kterými může následně pracovat a zvolit vhodné prostředky a metody k usnadnění začleňování dětí do skupiny vrstevníků.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 NÁVRH AKTIVIT K ZAČLENĚNÍ DĚTÍ DO KOLEKTIVU

V této části jsem se zaměřila na výběr jednotlivých aktivit, které se dají použít k začlenění dětí do kolektivu vrstevníků v mateřské škole. Jedná se o soubor aktivit, které lze použít jako celek nebo pouze jeho části.

Cílem souboru aktivit bylo navrhnout aktivity, které budou vhodné k použití pro začlenění dětí do nového kolektivu, k podpoře sociálního kontaktu dětí, jejich vzájemné spolupráci, komunikaci, práci ve skupině. Aktivity jsou zaměřeny na sociální kontakt dětí, komunikaci, práci ve skupině, spolupráci a stmelení kolektivu. Aktivity jsou voleny, tak aby měly co nejvíc univerzální použití v mateřské škole. Tedy, aby se daly lehce přizpůsobovat věku dětí, počtu dětí, ale i tematickému bloku v mateřské škole. Soubor aktivit lze použít jako celek, nebo vyjmout pouze některé aktivity a ty následně aplikovat v praxi. Soubor aktivit je primárně určen pro děti ve věku 3-6 let. S dětmi v tomto věku jsem pracovala v průběhu realizace. Délka trvání jednotlivých souborů činností záleží na podmínkách, ve kterých realizace bude probíhat. Každý soubor činností obsahuje cíl, kompetence, pomůcky/prostředky, zaměření, organizační formu, metody, počet dětí a vhodný prostor. V metodických poznámkách jsou uvedené různé modifikace činností, možná rizika.

4.1 Charakteristika dětí

Činnosti jsem realizovala v jedné menší mateřské škole ve Zlínském kraji. Mateřská škola má jednu třídu, kterou navštěvuje 25 dětí. Mateřská škola je heterogenní a navštěvují ji děti ve věku 2-7 let. Co se týká dvouletých dětí, tak těch sem dochází celkem pět, dětí v předškolním věku je sedm. Nachází se, zde i jeden chlapec u kterého mají učitelky podezření na ADHD. Děti v průběhu mého docházení do třídy a práce s nimi se mnou spolupracovaly bez větších obtíží.

4.2 Charakteristika souboru aktivit

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Voda	Seznámit děti. Rozvoj práce ve skupině.	Dítě je schopné říct své jméno v kolektivu vrstevníků. Dítě zná jména některých dětí. Dítě je schopné pracovat ve skupině. Dítě se zvládne zapojit do hry.	Skupinové vyučování	Rozhovor, hra, demonstrace	Hra, míč

Tabulka 1 -Soubor č. 1

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Kdo jsem?	Rozvíjet komunikaci. Podpořit rozvoj citlivosti a tolerance. Rozvíjet práci ve dvojici.	Dítě dokáže vyjádřit co má/nemá rádo. Dítě je schopné pracovat ve dvojici. Dítě respektuje potřeby druhého.	Párová výuka	vysvětlování, demonstrace, hra	papír

Tabulka 2- Soubor č. 2

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Strom	Prohloubit vědomí sounáležitosti.	Dítě spontánně používá slovo my.	Řízená činnost	Demonstrace, rozhovor	barvy, barevné papíry, štětce, lepidla, papír, kresba

Tabulka 3- Soubor č. 3

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Tma	Rozvíjet sociální citění. Podpora práce ve dvojici.	Dítě je schopné vyjádřit svou myšlenku. Dítě je schopné spolupracovat. Dítě se zvládne chovat citlivě k ostatním	Párové vyučování	demonstrace, rozhovor, hra	šátek, kužely, švihadla/lano, lavička, obruč, hra

Tabulka 4 - Soubor č. 4

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Cesta	Podporovat práci ve skupině.	Dítě je schopné vyjádřit svou myšlenku ve skupině. Dítě je schopné pracovat ve skupině.	Skupinové vyučování	Vyprávění, demonstrace	novinové listy, lano/švihadlo

Tabulka 5 - Soubor č. 5

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Les	Rozvíjet komunikaci. Podpořit rozvoj citlivosti a vnímavosti k druhému	Dítě se dokáže domluvit ve skupině. Dítě se chová citlivě k ostatním.	Skupinová výuka	rozhovor, demonstrace, hra	pírko, obrázky pohádkových dvojic

Tabulka 6 - Soubor č. 6

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Obydlí zvířat	Rozvíjet práci ve skupině. Prohloubit pocit sounáležitosti. Rozvíjet komunikaci.	Dítě je schopné respektovat druhého. Dítě je schopné říct svůj nápad.	Skupinové vyučování	vysvětlování, demonstrace, rozhovor	vršky z PET lahví

Tabulka 7 - Soubor č. 7

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Kniha	Podpořit pocit sounáležitosti.	Dítě je schopné spontánně používat slovo my.	Řízená činnost	Demonstrace, rozhovor	papíry, pastelky/voskovky/fixy

Tabulka 8 - Soubor č. 8

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Zvířata	Rozvíjet práci ve skupině. Rozvíjet sociální citění.	Dítě je schopné pracovat ve skupině. Dítě je schopné respektovat druhého.	Skupinové vyučování	Rozhovor, demonstrace, hra	papírové kuřadla, puzzle

Tabulka 9 - Soubor č. 9

Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma	Metody	Prostředky/Pomůcky
Počasi	Rozvíjet spolupráci. Podpora rozvoje fantazie. Rozvoj hrubé motoriky.	Dítě je schopné vyjádřit svůj nápad.	Řízená činnost	vysvětlování, demonstrace, hra	padák, molitanové míčky, nahrávka s relaxační hudbou

Tabulka 10 - Soubor č. 10

4.3 Návrhy činností pro začlenění dětí do kolektivu vrstevníků v mateřské škole

Soubor č. 1

Téma: Voda

Cíle: Seznámit děti. Rozvoj práce ve skupině.

Kompetence: Dítě je schopné říct své jméno v kolektivu vrstevníků. Dítě zná jména některých dětí. Dítě je schopné pracovat ve skupině. Dítě se zvládne zapojit do hry.

Organizační forma: Skupinové vyučování

Metody: Rozhovor, hra, demonstrace

Počet dětí: celá třída

Pomůcky/prostředky: hra, míč

Prostor: herna

Náplň:

Seznámení-Děti se posadí do kruhu, ve kterém se budou představovat. Jako první se představí učitelka a následně pošle míč některému z dětí. Dítě, ke kterému se míč dokutálí řekne své jméno a míč pošle dalšímu dítěti. Až řekne jméno poslední dítě v kruhu, míč opět pošle učitelce. Jedna z možností, jak si ověřit, zda si děti pamatují jména je opět si náhodně posílat míč a vždy říct jméno toho, u koho míč je. Kromě jména můžou děti ještě říct, například co mají rádi, nebo co rády dělají.

Na rybáře-Děti se zvolí jednoho tři rybáře. Ti si stoupnou na jednu stranu místnosti a děti, které jsou lovené ryby na opačnou stranu místnosti. Rybáři se chytanou za ruce a zvolají „ryby, rybáři přijeli“. Na základě tohoto pokynu se děti, které jsou lovené zvířata se snaží přeběhnout na druhou stranu místnosti, aniž by je rybáři chytili do sítě. Rybáři musí ryby chytnou do sítě a to tak, že kolem ní udělají kruh. Nestací, když se jí jen chytanou. Chycený do sítě se přidávám k rybářům a hra se opakuje. Důležité je, aby rybáři vždy vytvořily kruh (sít') do které chytnou rybu/ryby a aby se po celou dobu hry držely za ruce, nesmí se pustit. Pokud by se pustily za ruce, znamená to, že se jim roztrhla síť a všechny chycené ryby jim uplavou.

Vlny-Děti se rozestoupí po místnosti, tak aby měly dostatek místa kolem sebe. Pohodlně se

posadí na zem. Děti si představují, že jsou u vody a budou kolébavým pohybem těla napodobovat vlny.

Metodické poznámky:

Rybáři – Další obnova hry může být, že zvolíme více skupinek rybářů. Vybereme například tři skupinky po třech dětech, které budou dělat rybáře. Pravidla hry jsou stejné, jako u první varianty, aby rybáři chytli ryby do sítě musí kolem ní udělat kruh. Tady už bych ale doporučovala větší prostor například školní zahrada nebo hřiště, kde ale bude jasně vytyčené hrací pole.

Vlny – tato aktivita slouží jako relaxační. Děti se zde zklidní po předchozí aktivitě. Můžeme dětem k lepší navození atmosféry pustit relaxační hudbu, například zvuky tekoucí vody nebo šumějících vln.

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Hodnocení cílů: Cíl byl vhodně stanoven a hry se stanovenými cíli souvisely.

Vhodnost aktivit: Při hře „Na rybáře“ měly mladší děti problém zvládnout běh za ruce ve skupině. Až na tuhle výjimku byly aktivity vhodné.

Práce studentky: Studentka činnosti vhodně střídala, používala pohybové hry rušné i klidnější. Udržela pozornost dětí a výstup se studentce povedl.

Zhodnocení celku

- +vhodnost aktivit
- +držela pozornost dětí
- - nevhodná varianta hry pro menší děti

Vlastní sebereflexe: Tento výstup byl první, tudíž jsem volila méně náročné aktivity. Při seznamování se s dětmi nebyl žádný problém a aktivitu určitě použiji i jindy. U hry Rybáři jsem neměla domyšlenou variantu pro mladší děti, které měly problém zvládat běh, když se s někým držely za ruce. Příště bych pro tyto menší děti zvolila variantu, že se nebudou držet za ruce vůbec.

Soubor č. 2

Téma: Kdo jsem?

Cíle: Rozvíjet komunikaci. Podpořit rozvoj citlivosti a tolerance. Rozvíjet práci ve dvojici.

Kompetence: Dítě dokáže vyjádřit co má/nemá rádo. Dítě je schopné pracovat ve dvojici. Dítě respektuje potřeby druhého.

Organizační forma: Párová výuka

Metody: vysvětlování, demonstrace, hra

Počet dětí: počet dětí není nijak omezen

Pomůcky/prostředky: papír

Prostor: herna

Náplň:

- **Kdo jsem?** - Děti se budou pohybovat po herně. Na smluvený signál si musí najít někoho do dvojice. Ve dvojici se děti navzájem představí a řeknou si co mají rádi, co rádi dělají. Po zaznění signálu se děti rozloučí a pokračují v pohybu.
- **Slepíme se spolu**-Děti rozdělíme do dvojic. Děti si vzájemně slepují jmenované části těla dle pokynů. Například: přilepte jednu ruku na kamarádovu hlavu a druhou ruku na kamarádovo koleno.
- **Balancování s papírem**-Děti dostanou do dvojic papír a na pokyn papír budou držet například mezi rameny a budou se volně pohybovat po třídě.
- **Masírování**-Děti si sednou do kruhu zády k sobě. Vzájemně si jemnými doteky budou masírovat záda.

Metodické poznámky:

- **Kdo jsem?** - Tato hra nám poskytuje hravou formu toho, jak se děti mohou poznat, něco se o sobě dozvědět, ale zároveň u dětí rozvíjí vyjadřovací schopnosti. Hra může sloužit jen jako seznamovací, jejíž účelem bude děti vzájemně seznámit a představit. Hru můžeme dále rozvíjet, tak že si děti řeknou, co mají nebo nemají rádi, jako je to

uvedené výše. Můžeme specifikovat, jestli se bude jednat například o jídlo, věci, barvu, hračky, činnost. Při pravidelném zařazování hry do programu, můžeme dětem usnadnit vyjadřování svých potřeb nebo pocitů.

- Slepíme se spolu – Cílem této hry je u dětí podpořit rozvoj tolerance druhých a respektování druhých. Před zahájením hry, je důležité dětem říct, že pokud jim bude nepříjemné, že se jich kamarád dotýká, aby to řekly. Jako jedna z variant je nechat děti, aby si dvojice vybraly samy. Také dobré dát do dvojice mladší děti se staršími. Pokyny nemusí dávat jen učitelka, ale může vybrat jedno z dětí, které bude dávat pokyny.
- Balancování s papírem-U této hry dobré, aby děti byly rozděleny ve dvojici zhruba stejně velké děti. Usnadní jim to následný pohyb s papírem. Jako jednodušší variantu dáváme dětem pokyny, když se nepohybují po třídě–například-sedneme si, klekneme si. Složitější varianta je, když se děti pohybují po třídě a plní do toho úkoly, které jim učitelka dává. Příklad úkolů, které učitelka dětem může dát: děti mohou společně běhat, couvat, udělat dřep, měnit různě tempo pohybu.
- Masírování – Tato aktivita je relaxační a slouží k uvolnění dětí. Měli bychom dávat pozor na to, jakou intenzitou se děti vzájemně masírují. Je vhodné děti nějak slovně provázet, aby věděly, co mají dělat. Můžeme jim to přirovnat například k receptu na závin nebo pizzu. Zároveň během slovního popisu, ukazujeme dětem jednotlivé kroky názorně.

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Hodnocení cílů: Cíl byl vhodně stanoven.

Vhodnost aktivit: Aktivity souvisely se stanovenými cíli. Hry nebyly vždy adekvátní ke všem věkovým kategoriím. Pro mladší děti byly některé úkoly náročné (děti nevěděly, jak se posadit do kruhu za sebe, nedokázaly zkoordinovat svůj pohyb s kamarádem při práci ve dvojici).

Průběh realizace: Organizace celého výstupu postrádala ucelenost. Děti se v některých chvílích nekoordinovaně pohybovaly po třídě a rušily díky nevyužití přechodů od hry ke hře.

Studentka nepředpokládala, že děti nedokáží čekat v klidu na další pokyny. Chyběly písničky, básničky, které by hry spojily, obohatily a udržely děti v pozornosti a nadšeném očekávání dalších aktivit.

Zhodnocení celku:

- + Přípravenost na studentky na práci
- + Pěkný vztah ke všem dětem
- - Nedařilo se udržet pozornost dětí
- - Malá ucelenost výstupu

Vlastní sebereflexe:

Myslím si, že jsem u daných aktivit měla více promyslet motivaci dětí. Bylo by vhodné, kdyby jednotlivé hry plynule přecházely z jedné na druhou. Kdybych více promyslela motivaci dětí určitě by mi to usnadnilo práci s nimi, děti by potom neměly možná ani tak velkou potřebu vyrušovat. V průběhu her jsem se snažila pravidla přizpůsobit aktuálnímu stavu dětí a rozpoložení dětí. Příště bych si určitě pohlídala výběr dvojic, aby se dětem lépe pracovalo.

Soubor č. 3

Téma: Strom

Cíle: Prohloubit vědomí sounáležitosti.

Kompetence: Dítě spontánně používá slovo my.

Organizační forma: řízená činnost

Metody: Demonstrace, rozhovor

Počet dětí: není omezen

Pomůcky/prostředky: barvy, barevné papíry, štětce, lepidla, papír, kresba

Prostor: herna

Náplň:

Strom třídy: Pro děti budu mít k dispozici velký arch papíru, na kterém bude nakreslený strom. Každé dítě dostane papír, na který nakreslí svůj portrét. Následně si vybere, místo na stromě, kam svůj portrét nalepí. Pod každý portrét napíšu jméno dítěte. Děti si společně

můžou strom vyzdobit dle jejich představ. Na závěr si s dětmi prohlédneme vytvořený strom a vymyslíme, kam ho můžeme vystavit.

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Hodnocení cílů: Cíl byl vzhledem k aktivitě vhodně stanoven.

Vhodnost aktivity: Aktivita byla zvolena v návaznosti na cíl vhodně.

Průběh realizace: Studentka mohla děti upozornit ať se na sebe jdou podívat do zrcadla, všimnutí si detailů. Potom si společně povídali v kruhu o sobě navzájem a umísťovaly obrázky na společný strom. Podpořila tím sounáležitost dětí ve skupině.

Zhodnocení celku:

- + hromadné povídání o sobě
- +společné umístění portrétů na strom
- + podpoření pocitu sounáležitosti ve skupině
- - lépe děti motivovat

Vlastní sebereflexe:

Pro tuto aktivitu jsem si nachystala na velký formát papíru strom, který jsem následně použila při realizaci. Jako motivaci pro děti jsem si také nachystala svůj vlastní portrét, který jsem využila jako názornou ukázkou, když jsem dětem vysvětlovala, co budeme dělat. Snažila jsem se, aby se děti znázornily tak jak se vidí oni. Když nad tím zpětně přemýšlím, mohla jsem každé dítě nejprve poslat, aby se na sebe podívalo do zrcadla. Díky tomu by se možná některým dětem lépe pracovalo a více by je to motivovalo k práci. Za kladnou věc bych považovala, že se mi podařilo děti dostatečně motivovat na představení svých portrétů. Po představení všech portrétů a umístění na strom, jsme si ještě s dětmi zahrály hru, na hádání. Vždy jsem ukázala na některý z portrétů a děti se snažily pojmenovat, kdo je na portrétu nakreslený. Děti se touto pro ně zábavnou formou procvičily o něco více jména ostatních členů a také mluvit bez ostychu před skupinou vrstevníků.

Soubor č. 4

Téma: Tma

Cíle: Rozvíjet sociální cítění. Podpora práce ve dvojici.

Kompetence: Dítě je schopné vyjádřit svou myšlenku. Dítě je schopné spolupracovat. Dítě se zvládne chovat citlivě k ostatním.

Organizační forma: Párové vyučování

Metody: demonstrace, rozhovor, hra

Počet dětí: počet dětí není omezený

Pomůcky/prostředky: šátek, kužely, švihadla/lano, lavička, obruč, hra

Prostor: herna, prostorná třída, venkovní hřiště

Náplň:

- **Párová rozcvička-**Děti utvoří dvojice. Ve dvojici si budou navzájem ukazovat cviky. Nejprve ukáže cvik dítě A, následně cvik dítě B zopakuje. Takhle se děti ve dvojici několikrát vystřídají.
- **Cesta důvěry-**Děti rozdělíme do dvojic. Jeden ve dvojici bude mít zavázané oči a ten druhý mu bude pomáhat překonat jednoduchou překážkovou dráhu. Dráha se bude skládat z kuželkového slalomu, překročení švihadla ležícího na zemi, přes lavičku „most“ až do kruhu kde si šátek sundají. Děti se ve dvojici vystřídají.
- **Vlny-**Děti se rozestoupí po místnosti, tak aby měly dostatek místa kolem sebe. Pohodlně se posadí na zem. Děti zavřou oči a představují si, že jsou u vody a budou kolébavým pohybem těla napodobovat vlny.

Metodické poznámky:

- **Párová rozcvička-**pokud budou mít děti problém s vymyšlením cviků, může jim učitelka cviky ukazovat. Potom co se děti rozcvičí v páru, můžeme si stoupnout do kruhu a každé z dětí zkusí udělat jeden cvik. Pokud bude mít ve větší skupině dítě problém předvést cvik, můžou mu kamarádi nebo učitelka pomoci. Učitelka by měla v průběhu rozcvičky děti kontrolovat a snažit se dbát na správné provedení cviků.
- **Cesta důvěry-**děti si zde můžou vyzkoušet, jaké to je se spolehnout jen na někoho cizího a důvěřovat mu. Tady je důležité volit vhodné překážky přes které budou děti vedeny. Než si děti projdou dráhu se zavázanýma očima, můžeme je nechat jednou

projít dráhu samotné s otevřenýma očima. Ve dvojici pak dětem ukážeme, jakým způsobem můžou kamaráda držet a vést přes překážky. Můžou ho držet jen za ruku nebo jednou rukou kolem pasu a druhou rukou za ruku. Je důležité, aby dítě, které je vodič i slovně komentovalo cestu. Po celou dobu realizace je nutné dbát na bezpečnost dětí.

- Vlny – je to relaxační aktivita, které má děti po náročné předchozí aktivitě uvolnit.

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Hodnocení cílů: Cíl byl vhodně stanoven a souvisel s náplní.

Vhodnost aktivit: Aktivity byly vhodně zvolené a úměrné věku dětí. Pro děti to byly zajímavé aktivity, především cesta důvěry.

Průběh realizace: Studentka činnosti vhodně střídala, používala pohybové hry rušné i klidnější a proložila činnost básničkou. Udržela pozornost dětí.

Zhodnocení celku

- +Výstup se studentce povedl
- + pěkná motivace
- + střídání činností a plynulé přechody mezi nimi
- +zajímavá byla překážková dráha
- - pro menší děti byla složitější rozcvička v páru, konkrétně vymýšlení cviků

Vlastní sebereflexe:

Celý průběh realizace těchto aktivit hodnotím jako zdařilý. V průběhu celého výstupu se mi dařila udržet pozornost dětí. Kde bych viděla menší skulinku na kterou bych si příště dala pozor, tak je rozcvička dětí. Jak poukazuje i paní učitelka, některé děti, především ty menší měly problém s vymýšlením cviku.

Soubor č. 5

Téma: Cesta

Cíle: Podporovat práci ve skupině.

Kompetence: Dítě je schopné vyjádřit svou myšlenku ve skupině. Dítě je schopné pracovat ve skupině.

Organizační forma: skupinové vyučování

Metody: Vyprávění, demonstrace

Počet dětí: může být zapojen libovolný počet

Pomůcky/prostředky: novinové listy, lano/švihadlo

Prostor: herna MŠ

Náplň:

Cesta přes bažinu-Děti rozdělíme do 2 družstev, počet družstev se odvíjí od počtu dětí ve třídě. Pomocí lana nebo švihadla vyznačíme odkud kam sahá bažina. Následně vezmeme dva novinové listy, které umístíme doprostřed bažiny. Vybere jedno dítě, které na tento list uprostřed bažiny postavíme. Ostatní děti v rozdělených družstvech postavíme na okraj bažiny. Polovině dětí ve družstvě dáme novinový list. Následně dětem vysvětlíme, co bude jejich úkolem. Děti se ve skupině musí domluvit tak, aby se dostaly pomocí novinových listů přes bažinu. Novinové listy budou představovat kámen. Důležité je říct, že musí vždy stát všichni na kteří, přechází bažinu na kameni. Ten, kdo stoupne mimo kámen, do bažiny spadne. Děti tak musí pomocí obdržných papírů vytvořit chodník přes bažinu, zachránit kamaráda a dostat se po chodníku na druhý břeh bažiny.

Metodické poznámky:

- Hra – cesta přes bažinu – místo novinových listů lze použít například podsedáky na židli. Je důležité dbát na to, aby si děti novinové listy opravdu posílaly ze zadní části do přední části a zároveň, každé dítě stálo na novinovém listě. Jako možná varianta je použít příběh, který bude děti při přechodu přes bažinu provázet.

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Hodnocení cílů: Cíl byl vhodně stanoven. Aktivity byly zaměřeny k naplňování stanovených cílů, děti během aktivit byly vedeny ke spolupráci.

Vhodnost aktivit: Aktivity byly vhodně zvolené k věkové skupině dětí. Hra“ Cesta přes bažinu“ - během vyprávění příběhu děti procházely třídou. Studentka zadávala dětem jasné pokyny, na které děti reagovaly.

Průběh realizace: Studentka byla na činnosti připravená, s dětmi komunikovala na jejich úrovni. Studentce se vcelku dařilo zapojovat všechny děti do činnosti. Studentka měla pěkný přístup k dětem, vytvářela ovzduší důvěry. V některých chvílích nechala dětem větší volnost a třída se stala hlučnější. Studentka je ale vždy dokázala usměrnit a práci dokončit. Na konec s dětmi aktivity zhodnotila a děti odměnila.

Zhodnocení celku

- +připravenost studentky na činnost
- +zapojení všech dětí
- +jasné pokyny co mají děti dělat
- +studentka dokázala vytvořit důvěrné ovzduší
- +konečné zhodnocení aktivity
- -nezapojení dětí do úklidu
- -občas větší volnost dětem, což způsobilo, že byly děti hlučnější

Vlastní evaluace:

S realizací této aktivity jsem byla spokojená. Bylo zajímavé děti pozorovat, jak se spolu snaží ve skupině domluvit a pracovat spolu. Měla jsem možnost, zde vidět, kdo se ujme vedoucí role ve skupině a jak to ve zvolených skupinách funguje. Jediné, co bych si příště více ohlížela, tak jasnější vysvětlení toho, co mají děti vlastně dělat. Díky tomu, že vysvětlení toho, co mají dělat nebylo některým dětem asi úplně jasné, tak se stalo to, že některé děti zprvu podaly papír, ale ony samy stály v bažině. Takže jsem v průběhu hry pravidla znova zopakovala. Jinak si myslím, že při realizaci hry nevznikl problém a, že se mi podařilo naplnit i stanovené cíle.

Soubor č. 6

Téma: Les

Cíle: Rozvíjet komunikaci. Podpořit rozvoj citlivosti a vnímavosti k druhému.

Kompetence: Dítě se dokáže domluvit ve skupině. Dítě se chová citlivě k ostatním.

Organizační forma: skupinová výuka

Metody: rozhovor, demonstrace, hra

Počet dětí: počet není omezen

Pomůcky/prostředky: pírkó, obrázky pohádkových dvojic

Prostor: herna

Náplň:

- **Vítr-**Každé dítě dostane jedno peříčko, které si dá na dlaň a pokusí se ho sfouknout. Poté děti rozdělíme do skupin cca po 4-5 členech. Skupinky rozmístíme kolem stolečku, na kterém bude položené jedno pírkó. Úkolem dětí bude společně peříčko sfouknout na zem.
- **Schovávaná v lese-**Děti rozdělíme dle počtu do družstev. Po místnosti budou rozmístěné obrázky pohádkových dvojic. Děti dostanou do družstva vytištěnou předlohu dvojic, na které jeden z páru bude chybět. Jeden obrázek z páru bude schovaný někde po třídě. Děti musí chybějícího obrázek z dvojice najít a správně přiřadit. Jako motivaci použijeme příběh: *Byla jednou jedna holčička Anička, která si hrála s kartičkami, na kterých jsou zobrazené různé pohádkové postavy – Maková panenka a motýl Emanuel, Štaflík a Špagetka, Rumcajs s Mankou a Cipískem, Pejsek a Kočička, Tip a Tap, Pat a Mat, Vlk a zajíc, Mášenka a medvědi. A jak si Anička s kartičkami hrála na okraji lesa, když v tom zafoukal silný vítr a všechny kartičky ji rozfoukal po lese. Anička byla smutná a nevěděla co si teď počít, koho si jen zavolá na pomoc? Děti pomůžeme Aničce najít všechny obrázky?*
V průběhu vyprávění příběhu budeme dětem ukazovat jednotlivé pohádkové dvojice. Následně si s dětmi společně zkontrolujeme, jestli dvojice přiřadily správně.
- **Relaxace s pírkem-**Děti se rozdělí do dvojic. Jedno z dětí si lehne na zem a druhé drží pírkó. Učitelka jmenuje části těla a dítě, které má pírkó kamaráda na dané části těla pohladí. Děti se ve dvojici vystřídají.

Metodické poznámky:

- Vítr – jedná se o dechové cvičení, a proto je důležité dávat pozor, aby děti dech nezadržovaly dech příliš dlouho a naopak, aby vzduch nevydechovaly příliš dlouho. Také je potřeba si zjistit, jestli se ve třídě nenachází dítě, které je alergické na peří. V tomto případě je potřeba zvolit nějakou jinou alternativu například proužek papíru. Dětem vysvětlit, že peříčko mají společně sfouknout

ne ho shodit rukou. Proto navrhuji, aby děti u stolečku měly ruce za zády, tím se eliminuje možné pokušení pírko shodit rukou ze stolu.

- Schovávaná v lese – Hru je možné použít i jako závody družstev. Hru je možné hrát jak v místnosti, tak i venku a volit libovolné obrázky do dvojic. Obrázky je důležité umisťovat tak, aby byly pro děti lehce dostupné – v jejich výšce.
- Relaxace s pírkiem – Opět je u této aktivity potřeba vědět, jestli se zde nenahází dítě, které je alergické na peří. Jako vhodnou alternativu místo peří můžeme použít například štrapec, který bude vytvořený z na dotyk příjemné látky nebo menší bambuli, která bude vytvořená z vlny.

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Cíl

Rozvíjet schopnost domluvení se. Rozvíjet respektování druhého. Podporovat rozvoj fantazie.

Hodnocení cílů: Cíl byl vhodně stanoven. Cíle byly podporovány ve všech aktivitách.

Vhodnost aktivit: Aktivity byly vhodně zvolené, děti byly aktivity bavily.

Průběh realizace: Studentka pěkně pracovala s hlasem, připravila si vlastní pomůcky a pracovní list. Pokyny zadávala jasné a srozumitelné. Pro některé děti, ale bylo pokynů mnoho najednou a nedokázaly potom dodržovat pravidla hry. Zohledňovala individuální zvláštnosti dětí. Pěkná práce ve skupinách a ve dvojicích.

Zhodnocení celku

- + vhodná práce s hlasem
- + připravenost pomůcek
- + jasné a srozumitelné pokyny
- + zohledňování individuálních zvláštností dětí
- + celkově se výstup studentce povedl
- - mnoho pokynů

Vlastní sebereflexe: Z tohoto výstupu jsem měla velmi dobrý pocit. S dětmi se mi pracovalo dobře, reagovaly na mé pokyny relativně bez problémů. Na co bych si ale příště měla dát

pozor, tak je vysvětlování pokynů. V průběhu hry se ukázalo, že především menší děti měly problém dodržet pravidla her.

Soubor č.7

Téma: Obydlí zvířat

Cíle: Rozvíjet práci ve skupině. Prohloubit pocit sounáležitosti. Rozvíjet komunikaci.

Kompetence: Dítě je schopné respektovat druhého. Dítě je schopné říct svůj nápad.

Organizační forma: skupinové vyučování

Metody: vysvětlování, demonstrace, rozhovor

Počet dětí: počet není omezen

Pomůcky/prostředky: vršky z PET lahví

Prostor: herna

Náplň:

Stavba obydlí lesních zvířat – Před zahájením aktivity si s dětmi popovídáme, kdo žije v lese a co všechno v lese můžeme najít. Dětem ukážu jednotlivá lesní zvířata na obrázcích. Následně si s dětmi postavíme pomocí vršků z PET lahví postavíme les, ve kterém budou právě děti znázorňovat jednotlivá lesní zvířata. Děti budou mít tedy za úkol společně postavit les, ve kterém budou společně bydlet.

Na závěr si s dětmi projdeme jejich les a povíme si co všechno postavili a co se v něm nachází. V průběhu toho procházení lesem se zeptám, jak se jim pracovalo, jestli si navzájem pomáhaly nebo jestli si každý stavil svou část města sám a proč.

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Hodnocení cílů: Cíl byl vhodně stanoven a byl v aktivitě podporován.

Vhodnost aktivit: Skládání obydlí pro lesní zvířata byla aktivita vhodná pro všechny děti. Při skládání vršků se děti mohly volně pohybovat po třídě. Pěkná motivace, ale samotná činnost trvala příliš dlouho.

Průběh realizace: Studentka děti namotivovala, pomáhala při skládání, chodila mezi dětmi a povídala s nimi.

Zhodnocení celku

- + V aktivitě děti rozvíjely spolupráci, také fantazii a soustředěnost.
- + Vhodná motivace
- - Celá akce trvala ale příliš dlouho

Vlastní sebereflexe: Tento výstup dopadl dle mého očekávání dobře. Děti se mi povídáním o lese a zvířatech v něm žijících podařilo vhodně namotivovat. V průběhu toho, co děti stavily les jsem se procházela mezi nimi a povídala si o tom co staví a co jsou za zvířata.

Z čeho bych si vzala poučení je vymezení nějaké části v místnosti, kde budou vršky vysypané. Jednak kvůli jednoduššímu úklidu ale také proto, aby se děti mohly v průběhu den ke stavění vrátit, pokud by chtěly.

Soubor č. 8

Téma: Kniha

Cíle: Podpořit pocit sounáležitosti.

Kompetence: Dítě je schopné spontánně používat slovo my.

Organizační forma: řízená činnost

Metody: Demonstrace, rozhovor

Počet dětí: neomezený

Pomůcky/prostředky: papíry, pastelky/voskovky/fixy,

Prostor: herna

Náplň:

- Tvorba společné třídní knihy – děti si společně vytvoří knihu. Každé z dětí dostane listy papíru, výtvarné potřeby pomocí kterých vytvoří stránku o sobě. Dítě se pokusí

na list papíru nakreslit, například co má rádo, koho má rádo, jakou má rád barvu, květiny, jídlo nebo hračky. Na každém z listů papíru bude nadepsáno jméno dítěte. Jméno si můžou starší děti napsat samy, jinak jméno napíše učitelka. Poté, co děti vytvoří jednotlivé stránky knihy, je učitelka spojí dohromady. Knihu se pak společně vezmou a přečtou si o tom kdo má co rád a co kdo nakreslil.

- Hra s prsty-Děti se posadí do kruhu. Natáhnou ruce před sebe a zamávají na sebe. Poté si jednu ruku položí na stehno a druhou nechají nataženou před sebou. Prsty budou mít roztažené od sebe. Na pokyn učitelky děti začnou krčit jeden prst po druhém až je budou mít v pěst. Následně začneme pěst otvírat a uvolňovat prsty. Zopakujeme i na druhé ruce.

Metodické poznámky:

- Tvorba společné třídní knihy – Při společném pročitání hotové knihy, necháme děti, aby samy představily to, co nakreslily a aby zkusily říct proč.
- Hra s prsty – slouží jako protahovací aktivita prstů po kreslení

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Hodnocení cílů: Cíl byl stanoven vhodně

Vhodnost aktivity: Aktivita podporovala naplnění zvoleného cíle. Aktivita je vhodná pro všechny děti.

Průběh realizace: Studentka si přinesla připravený svůj list, kde měla znázorněné, co má ráda. Děti, mohla zkusit motivovat například nějakou pohádkou. Jako dobrý nápad hodnotím vytvoření knihy, kdy studentka spojila všechny obrázky dětí a následně si je vzájemně představili.

Zhodnocení celku:

- + ukázka vlastního listu
- + společné čtení vytvořené knihy
- -zvolit větší motivaci

Vlastní sebereflexe: Na tento výstup jsem si přichystala na ukázkou list o sobě, aby děti věděly, co budou tvořit. Příště bych zapojila více pomůcek, které by dětem mohly zjednodušit práci ale zároveň jim rozvinout fantazii při tvorbě. Těmito pomůckami myslím například dětské časopisy, různé dětské obrázky.

Soubor č. 9

Téma: Zvířata

Cíle: Rozvíjet práci ve skupině. Rozvíjet sociální citění.

Kompetence: Dítě je schopné pracovat ve skupině. Dítě je schopné respektovat druhého.

Organizační forma: skupinové vyučování

Metody: Rozhovor, demonstrace, hra

Počet dětí: není omezen

Pomůcky/prostředky: papírové kuličky, puzzle

Prostor: herna/třída

Náplň:

- Na opičky-Děti jsou rozděleni na dva týmy. Každý tým má připravené papírové kuličky. Hrací pole je rozděleno na dvě poloviny. Na znamení učitelky opičky po sobě začnou házet kuličky a snaží se zasáhnout protivníka. Pokud je někdo zasažen papírovou kuličkou, jde z vymezeného hracího pole ven. Ten, kdo stojí venku hází dětem, které jsou ještě v poli papírové kuličky, které z pole vyletěly ven. Vyhrává to družstvo, které má nejmén hráčů mimo hrací pole.
- Puzzle-Děti se rozdělí do 3-4 skupinek. Každé družstvo dostane k dispozici velké puzzle se zvířecím motivem a předlohu. Děti společně puzzle ve skupinkách složí. Poté, co děti puzzle poskládají si ho navzájem vymění. Je možné, aby se vystřídal všechny družstva u každého puzzle.

Metodické poznámky:

- Na opičky – u této hry potřeba dětem vysvětlit pravidla a dbát na jejich dodržení. Další alternativa, jak zapojit děti, které ze hry vypadly je, že udělají například 2 dřepy po kterých se smějí vrátit do hracího pole. Jiná varianta je, že vytvoříme z lana kruh, do kterého nasypeme papírové kuličky. Děti budou stále rozděleny na dvě skupiny.

Jedna skupina bude představovat opice například orangutany a druhá skupina budou například gorily. Kruh s kuličkami bude domeček orangutanů, do kterého se jim ovšem vlouply gorily a ty jim je z domečku vyhazují ven. Orangutani budou stát mimo kruh a budou se snažit co nejvíc kuliček vhodit zpět do domečku. Hru vyhraje to družstvo, které bude mít na své straně více kuliček.

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Hodnocení cílů: Cíle byly opět správně zvoleny.

Vhodnost aktivity: Vzhledem ke zvoleným cílům byly vybrány i vhodné aktivity.

Průběh realizace: Studentka vybrala pro děti atraktivní hru, které je bavila. Do hry se zapojily všechny děti. Během hry, se děti staly příliš hlučné a studentka je musela tišit. Při skládání puzzle se děti společně domlouvaly a pracovaly spolu. Studentka mezi dětmi chodila a ptala se jich jak se jim daří a jestli nepotřebují pomoci. Obě aktivity děti zaujaly a bavily.

Zhodnocení celku:

- + atraktivnost činností
- +komunikace s dětmi
- - děti byly příliš hlučné

Vlastní sebereflexe: V průběhu hry „Na opičky“ jsem upravovala pravidla hry. Děti se také v průběhu této hry staly celkem hlučné, což mě osobně nevadilo, ale na vyzvání paní učitelky jsem děti musela trochu ztišit. Co se týká puzzle, tak to bych pro příště nastříhala na méně dílků. Jinak jsem s celkovým průběhem činností byla spokojená.

Soubor č. 10

Téma: Počasí

Cíle: Rozvíjet spolupráci. Podpora rozvoje fantazie. Rozvoj hrubé motoriky.

Kompetence: Dítě je schopné vyjádřit svůj nápad.

Organizační forma: řízená činnost

Metody: vysvětlování, demonstrace, hra

Počet dětí: není omezen

Pomůcky/prostředky: padák, molitanové míčky, nahrávka s relaxační hudbou

Prostor: herna

Náplň:

- **První část:** Děti dostanou k dispozici padák. Padák si prohlédnout, zkusí navrhnout co všechno by se ním dalo dělat. Během seznamování se s padákem si s dětmi procvičíme barvy, které na padáku jsou.
- **Druhá část:** Po seznámení se s padákem si děti stoupnou kolem padáku, který drží v rukou. Společně s učitelkou padák rozpohybují. Až bude padák dostatečně rozpohybovaný tak, učitelka řekne nějakou barvu a ty děti, které se jí drží si podběhnutím padáku vymění místa.
- **Třetí část:** Do padáku dá učitel několik molitanových míčků. Děti budou společně, různou intenzitou pohybovat padákem nahoru a dolů. Cílem bude, aby z padáku nevyletěl ani jeden míček ven. Jako motivaci použijeme počasí, a to konkrétně déšť. Učitelka bude říkat, že jak moc prší a na základě toho bude s dětmi pohybovat padákem. Na zakončení hry děti z padáku balonky nechají vylétnout.
- **Čtvrtá část:** Pro závěrečné zklidnění dětí si lehnout na zem, padák jim přikryje celé tělo, kromě hlavy. K relaxaci pustíme klidnou hudbu.

Evaluace souboru aktivit

Učitelka:

Hodnocení cílů: Cíl byl vhodně stanoven. Myslím si, že byl podporován jen v některých aktivitách.

Vhodnost aktivit: Hry byly vhodné pro všechny děti. Děti, byly stále v kruhu s padákem, neměly žádný pohyb po třídě, žádné velké střídání činností. Z počátku byly činnosti pěkné, postupně ale začaly být jednotvárné a velmi dlouhé. Děti začaly rušit a divočít. V básničce s použitím padáku a míčků se děti vyhrály a ztvárňovaly déšť.

Práce studentky: Studentka s dětmi pěkně komunikovala. I přes velkou hlučnost je na konec dokázala ztišit.

Zhodnocení celku

- + Studentka zvládla děti ztišit
- + studentka s dětmi vhodně komunikovala
- - Studentka neodhadla správně délku her a pestrost
- - Děti byly velmi rušné.

Vlastní sebereflexe: U těchto aktivit se mi s dětmi pracovalo velmi těžko. Musela jsem především ke konci vynaložit velké úsilí, abych u dětí udržela pozornost. Příště bych aktivitu více rozdělila a použila lepší motivaci.

5 EVALUACE SOUBORU ČINNOSTÍ

Soubor činností byl evaluován učitelkou, které byly v dané dny přítomny ve třídě. Učitelka prováděly jednak slovní evaluaci, která proběhla ihned po uskutečnění souboru aktivit. Následně učitelka evaluovala soubor aktivit ještě písemně. Jako první variantu písemné evaluace jsem nechala na učitelce, vzhledem k tomu, že učitelka příliš nevěděla, čeho se mají držet nebo jakým způsobem evaluaci psát poskytla jsem jim několik oblastí, na které bylo dle mého názoru vhodné se zaměřit. Jednalo se o následující oblasti: hodnocení cílů, vhodnost aktivity, průběh realizace, zhodnocení celku.

Evaluace od dětí probíhala ústní formou po každé činnosti. Z mé strany proběhlo po každém souboru aktivit k písemné sebereflexi.

5.1 Vlastní hodnocení souboru aktivit

S průběhem realizace souborů aktivit jsem z velké části spokojena. Do všech aktivit jsem se v průběhu jejich realizace snažila zapojovat všechny. I přesto, že některé děti neměly v den mého působení ve třídě, jak se říká svůj den, vždycky se mi je podařilo zapojit. Při realizaci prvního souboru aktivit jsem měla docela strach, jak na mě děti budou reagovat, jestli se mnou budou bez problémů spolupracovat. Mé obavy se po několika minutách seznamování s dětmi ukázaly, jako zbytečné. Děti byly zvědavé, co pro ně mám přichystané a do aktivit se zapojovaly s nadšením.

Občas se mi u dětí v průběhu všech aktivit nedařilo udržet pozornost, tak jak bych si přála. Někdy to bylo způsobené delším trváním aktivit, než by bylo vhodné, někdy naopak chyběla větší motivace a myslím si, že to některé dny bylo způsobeno i tím, že děti přišly do mateřské školy v rozvernější náladě. Ať už to bylo z jakéhokoliv důvodu, snažila jsem se děti vždy usměrnit a myslím si, že se mi to vždy podařilo. V takových případech se mi v této třídě vyplatila práce s hlasem. Takže během realizace musela například změnit pravidla her, motivaci.

Také jsem si ověřila, že soubory aktivit jsou opravdu téměř univerzální a dají se přizpůsobit k jakémukoli tématu. Při zahájení aktivit bylo na dětech znát, že se ještě úplně neznají, a i na fungování skupiny to bylo vidět. Bylo hezky vidět, jak nově příchozí děti ještě neví, jak to ve třídě funguje a měly větší ostych do zapojení se aktivit ve spolupráci se staršími dětmi. Pro jsem si na to dávala pozor a snažila se děti dělit vždycky tak, aby byly různě namíchaní. Pokud šlo o dělení do dvojic děti jsem párovala tak aby byl, pokud možno starší s mladším

ale i nově příchozí dítě s dítětem, které už navštěvuje mateřskou školu delší dobu. V průběhu realizace šlo na nově příchozích dětech poznat, že už nemají takový ostych se zapojit a pracovat s kamarády ve třídě. Tudíž si myslím, že soubor těchto aktivit pomohl nově příchozím dětem s adaptací a také začleněním do skupiny vrstevníků v mateřské škole. Určitě ale realizace těchto souborů aktivit neovlivnila jen nově příchozí děti, ale dle mého názoru měla pozitivní vliv na celou skupinu dětí.

5.2 Evaluace od učitelky

Soubor aktivit, který jsem měla možnost vidět při realizaci hodnotím jako podařený. Po dokončení jednoho souboru aktivit jsem studentce dala vždy slovní evaluaci. Aktivity byly pro děti zábavné a do jejich realizace se zapojovaly s radostí. Děti se na příchod studentky vždy těšily. Studentka v průběhu realizace byl schopná vytvořit důvěrnou atmosféru, která hraje velkou roli. Jako slabinu některých souborů aktivit bych viděla motivaci dětí. Ne vždy byla dostatečná, a proto doporučuji na této oblasti zapracovat. I přes občasné rozptýlení dětí, byla studentka vždy schopna děti usměrnit bez mého zásahu. Studentka měla vždy pečlivě připravené pomůcky.

Při pozorování realizace těchto aktivit jsem měla možnost se inspirovat a určitě některé aktivity využiji. Moc se mi líbily například aktivity „cesta přes bažinu“ a „cesta důvěry“. Za pozitivum považuji to, že je studentka navrhovala soubory aktivit tak, aby se daly aplikovat na jakékoli téma. Program je určen pro děti 3-6 let, ale některé aktivity bych mladším dětem já osobně zjednodušila jinak si, ale myslím, že jsou tyto soubory vhodné k využití v běžné praxi.

5.3 Porovnání evaluace učitelky a vlastní hodnocení

V tabulce uvádím srovnání evaluace paní učitelky, která byla přítomna při realizaci souboru aktivit s mým hodnocením.

Hodnocení realizace	Evaluace učitelky	Vlastní hodnocení
+	Vhodně vybrané aktivity	Činnosti přiměřené věku
	Vhodná komunikace s dětmi	Připravenost pomůcek

	Vytvoření důvěrné atmosféry Připravenost pomůcek	
-	Občas nedostatečná motivace	U některých málo účinná motivace
	Délka některých aktivit	Neodhadnutí délky některých aktivit

Tabulka 11 – Porovnání evaluace učitelky a vlastní hodnocení

6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Soubory aktivit, které jsou určeny pro usnadnění začlenění dětí do kolektivu vrstevníků v mateřské škole, je určen pro děti ve věku 3-6 let. Napomáhá nejen k snadnějšímu začlenění dětí do kolektivu vrstevníků, ale také má vliv na fungování skupiny ve třídě mateřských škol.

Samotná realizace souborů aktivit trvala od září do října. Tedy v době, kdy do mateřských škol nastupují nové děti, ale vrací se tam i stálé děti. Protože adaptace dětí trvá většinou déle než jeden měsíc, doporučila bych soubory aplikovat po delší dobu. Tudiž určitě doporučuji realizovat tyto soubory aktivit na začátku školního roku. Aktivity ale lze použít, i když se v průběhu školního roku do mateřská škola přijme nové dítě.

Pokud by realizace probíhala déle, doporučuji některé aktivity zařadit opakovaně. Dle mého názoru na nich můžeme pozorovat, jak se vyvíjí skupina a jak si děti rozdělily role ve skupině. Sama jsem si při realizaci byla schopná všimnout určitých změn, jak se skupina vyvíjí.

Soubory aktivit může každá učitelka přizpůsobit aktuálním podmínkám ve třídě, také k aktuálnímu tématu, které zrovna mají stanovené. Učitelka si také může přizpůsobit motivaci tak, jak zrovna potřebuje. Lze využít soubory aktivit jako celky nebo si z nich vyjmout jen některé části. Učitelky si také můžou vzít jednotlivé aktivity a seskládat si z nich svůj vlastní soubor aktivit. V průběhu aktivit je ale nutné dbát na to, aby děti spolu byly schopné pracovat, komunikovat, u některých aktivit se domlouvat na postupech práce, ale i na to, aby k sobě chovaly citlivě a učily se respektovat jeden druhý. Ne méně důležité je podporovat vyjadřování dětí před skupinou vrstevníků.

Tento program je vhodný nejen pro usnadnění začlenění dětí do kolektivu, ale napomáhá k stmelení a fungování dětského kolektivu v mateřské škole.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se zabývala návrhem činností pro začlenění dětí do skupiny vrstevníků v mateřské škole. Práce je rozdělena na dvě části. První část je teoretická, ve které jsou definovány klíčové pojmy související se začleňováním dítěte do skupiny vrstevníků v mateřské škole. Druhá část praktická, je zaměřena na návrh aktivit vhodných k začlenění dětí do vrstevnické skupiny.

V teoretické části jsem se zabývala problematikou socializace dítěte předškolního věku. V této kapitole jsem se věnovala charakterizování osobnostně-sociálního vývoji dítěte, socializaci dítěte předškolního věku, zde vymezuji pojem adaptace a socializace, dále pak socializaci v podmínkách mateřské školy. V druhé kapitole popisuji školní třídu, jako sociální skupinu, kde jsou blíže rozebrány pojmy školní třída, sociální skupina, jedinec ve skupině vrstevníku a formy sociálních interakcí. Poslední kapitola se věnuje možnostem začlenění dítěte do skupiny vrstevníků v mateřské škole.

V praktické části jsem věnovala pozornost tvorbě souborů aktivit. Je zde deset souborů aktivit. Tyto aktivity byly voleny, tak aby je bylo možno použít a přizpůsobit jakémukoliv tématu v mateřské škole. Cílem praktické části bylo vytvořit aktivit, které u dětí budou podporovat rozvoj komunikačních kompetencí dítěte, rozvoj sociálních vztahů a podpořit spolupráci ve skupině.

V závěru praktické části jsou soubory evaluovány učitelkou a je zde i mé vlastní hodnocení a na základě realizace bylo sepsáno doporučení pro praxi.

Je velmi důležité vhodným způsobem podporovat začlenění dětí do skupiny vrstevníků. Pokud zvolíme vhodné aktivity, můžeme tím dětem usnadnit jejich začlenění do skupiny vrstevníků a celkově, tak podpořit i fungování celé skupiny.

V závěru praktické části jsou soubory evaluovány učitelkou a je zde i mé vlastní hodnocení a na základě realizace bylo sepsáno doporučení pro praxi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Čačka, O. (1996). *Psychologie dítěte*. Brno: Sursum.
- [2] Čačka, O. (2000). *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk
- [3] Essa E. (2011). *Jak pomoci dítěti: metody zvládnání problémů dětí v předškolní výchově*. Brno: Computer Press.
- [4] Fontana. D. (1997). *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.
- [5] Helus. Z. (2018). *Úvod do psychologie (2., přepracované a doplněné vydání)*. Praha: Grada.
- [6] Hoskocová, S. (2006). *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: Grada.
- [7] Charlesworth, R. (2014). *Understanding child development (9th edition)*. Australia: Wadsworth Cengage Learning.
- [8] Jedlička, R., Kořa, J., & Slavík, J. (2018). *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada.
- [9] Kollárik, T. (2014). *Základy sociálnej psychologie: učebnica pre vysoké školy*. Žilina: EuroKódex.
- [10] Kořátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet (2., rozš. a aktualiz. vyd)*. Praha: Grada.
- [11] Krejčová, V., Kargerová, J., & Syslová, Z. (2015). *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál.
- [12] Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie (Vyd. 3., přeprac. a dopl)*. Praha: Grada. Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- [13] Mertin, V., & Gillernová, I. (2010). *Psychologie pro učitelky mateřské školy (2., rozš. a přeprac. vyd)*. Praha: Portál.
- [14] Mohauptová, E. (2009). *Teambuilding: cesta k efektivní spolupráci (Vyd. 2)*. Praha: Portál.
- [15] Niesel, R., & Griebel, W. (2005). *Poprvé v mateřské škole*. Praha: Portál.
- [16] Průcha, J. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer.
- [17] Říčan, P. (2005). *Psychologie: příručka pro studenty*. Praha: Portál.

-
- [18] Řezáč, J. (1998). *Sociální psychologie*. Brno: Paido.
- [19] Swim, T. (2017). *Infants and toddlers: caregiving and responsive curriculum development* (Ninth edition). Boston: Cengage Learning.
- [20] Výrost, J., & Slaměník, I. (2008). *Sociální psychologie* (2., přeprac. a rozš. vyd). Praha: Grada.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 -Soubor č. 1.....	32
Tabulka 2- Soubor č. 2.....	32
Tabulka 3- Soubor č. 3.....	33
Tabulka 4 - Soubor č. 4.....	33
Tabulka 5 - Soubor č. 5.....	34
Tabulka 6 - Soubor č. 6.....	34
Tabulka 7 - Soubor č. 7.....	34
Tabulka 8 - Soubor č. 8.....	34
Tabulka 9 - Soubor č. 9.....	35
Tabulka 10 - Soubor č. 10.....	35
Tabulka 11 – Porovnání evaluace učitelky a vlastní hodnocení.....	57